

1980/81:159

Torsdagen den 4 juni

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Konsumentfrågor m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:50 om vissa anslag inom handelsdepartementets område (konsumentfrågor m. m.) (prop. 1980/81:100).

Anf. 81 ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 82 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Torsdagen den 18 december 1980 behandlade riksdagen näringsutskottets betänkande nr 16 med anledning av regeringens s. k. sparplan. Vi socialdemokrater framförde i våra reservationer den oro vi kände över regeringens aviserade neddragning av stödet till konsumentverket och statens pris- och kartellnämnd. I debatten den gången ansåg utskottets talesman att oron var obefogad. Han trodde inte att nedskärningarna skulle bli särskilt kännbara. Han menade att vi skulle vänta och se vad regeringen skulle föreslå. Han menade också att utskottsmajoriteten i betänkandet klart hade sagt ut detta.

I näringsutskottets betänkande 1980/81:16 står det så här: "Även om regeringen har ställt vissa preciserade besparingar i utsikt innebär detta inte att den nu har lagt fram förslag om reduktion av vissa anslag." – Det var den starka skrivning som näringsutskottets majoritet hade den gången.

Nu har vi facit och kan klart se att vår bedömning var riktig. Oron var befogad. Vi reserverade oss då, och vi gör det igen nu, när vi behandlar näringsutskottets betänkande 1980/81:50.

Det är mycket allvarligt att regeringen i tider då svaga utsatta grupper bland konsumenterna fått och får vidkännas prisökningar på alla varor och tjänster, samtidigt som lönerna reellt sett sjunkit, drar ner anslagen till det verk som kommit till just för konsumenterna. Detta vill inte vi socialdemokrater vara med om. Konsumenterna har i dagens ekonomiska läge ett starkt behov av stöd från en aktiv konsumentmyndighet.

I reservation nr 1 har vi, när det gäller anslagen till SPK, sagt att pris- och kartellnämnden även i fortsättningen måste ha regeringens stöd för att framgångsrikt kunna hålla tillbaka omotiverade prishöjningar i företagen. Vi motsätter oss bestämt de nedskärningar som regeringen och nu också utskottets borgerliga majoritet vill genomföra.

Reservationerna nr 2 och 3 gäller anslag till konsumentverket för förvaltningskostnader och undersökningsverksamhet. Den nedrustning av konsumentverket som regeringen vill inleda är helt oacceptabel. Regeringen föreslår att medel för undersökningsverksamhet och forskning skall tas bort. Vi vill att anslaget för bidrag till forskning och till folkrörelserna skall bevaras och räknas upp. Det fyller en viktig funktion för att stimulera angelägna forsknings- och utvecklingsprojekt på konsumentområdet liksom också sådan utbildning och information som folkrörelserna arbetar med.

I reservation nr 4 ansluter vi oss till konsumentverkets förslag om att ett vetenskapligt råd skall inrättas vid verket. Det är viktigt att konsumenternas företrädare har tillgång till kvalificerad expertis. Ett sådant råd, knutet till verket, skulle innebära att verket inom sig fick tillgång till erforderlig kompetens.

I reservation nr 5 slutligen vänder vi oss emot att konsumentombudsmanfunktionen skall vara självständig. Beslutet om nuvarande organisation var grundat på ingående överväganden, och några olägenheter av den har inte försports. Det finns enligt vår mening inte anledning till någon ny prövning.

Herr talman! Jag har noterat att de vackra orden från utskottets talesman om konsumentpolitiken den 18 december 1980 inte räckte till för att övertyga de övriga borgerliga ledamöterna i utskottet om att regeringens förslag när det gäller konsumentverket och SPK är fel – i varje fall om man vill skydda och värna om de svaga konsumenterna i vårt samhälle. Men det kanske inte heller var meningen. Jag tycker att det är djupt beklagligt.

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 83 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I de bistra tider som vi befinner oss i, med en galopperande inflation med åtföljande prisstegringar, är det nödvändigare än annars att de som har ett begränsat ekonomiskt utrymme gör förnuftiga inköp. Men i vårt kommersiellt präglade samhälle, där reklam och marknadsföring i utbudet av produkter helt är inriktade på vinst och profit i stället för på människors behov, är det inte särskilt enkelt att göra dessa förnuftiga inköp.

I stället för att då – vilket borde vara naturligt – genom de organ som finns

stärka konsumenternas ställning, gör regeringen tvärtom: den nedrustar hela konsumentverksamheten.

De svenska lönarbetarna har under upprepade avtalsrörelser fått vidkännas inte obetydliga reallönesänkningar. Pensionärernas värdesäkring av pensionerna har försämrats genom ändrade regler för beräkning av basbeloppet. Barnfamiljerna hör alltid till dem som drabbas när ekonomin skärps.

Till den 15 maj i år har levnadskostnadsindex höjts med 5,9 %. Detta är ett index som rensats från vissa kostnader. Livsmedlen har under samma tid höjts med 7,9 % och baslivsmedlen med inte mindre än 11,3 %. När det nya jordbruksavtalet har slagit igenom med slopade subventioner, efter höjda handelsmarginaler och när staten har fått sin del genom ökad mervärdesskatt, så kommer enligt beräkningar baslivsmedlen att höjas med ytterligare 20–25 %. Detta betyder att de borgerliga regeringarna lyckats fördubbla priserna på nödvändiga livsmedel. Hyrorna har under samma tid höjts med drygt 75 %.

När allt fler i vårt samhälle får allt mindre i hushållskassan efter alla pris- och hyreshöjningar, då borde det vara tid att förstärka konsumentupplysningen för att hjälpa och råda konsumenterna i varuutbudet och få företagen att ta större ansvar för de produkter som de släpper ut på marknaden. Men så tycker inte regeringen – den föreslår mera nedskärningar på konsumentinformation än på någon annan gemensam verksamhet. Konsumentverket och statens pris- och kartellnämnd skall skära ned sina kostnader med 10 %, mot 2 % för andra statliga verk.

1970-talet inleddes med en rad lagar som syftade till att skydda och förbättra konsumenternas ställning gentemot företagen. Detta lagstiftningsarbete borde ha fortsatt för att täppa till de brister som fortfarande fanns och vara till stöd och hjälp vid en försämrad ekonomi för hushållen.

Men så fort vi fick en borgerlig handelsminister blev det stopp i den utvecklingen. Motiveringen var att konsumentpolitiken "behövde en andhämtningspaus" och att det nu kunde sparas såväl på konsumentverket som på statens pris- och kartellnämnds insatser.

Att detta ligger helt i linje med företagets och framför allt moderaternas önskemål är ingen överraskning. Det behövdes inte inblandning eller ingrepp från pris- och kartellnämnden, det skulle vara fri prissättning, priskontrollen kunde avvecklas helt. Och konsumentverket skulle inte lägga sig i företagets produktutveckling. Det gällde konsumenternas valfrihet, som de borgerliga på detta sätt ville slå vakt om. Det är konsumenterna själva som bestämmer sina inköp oberoende av reklam och marknadsföring, och att allt går att sälja med mördande reklam är ingen realitet i en borgerlig syn.

Att företagen satsar så mycket på reklam är tydligen rena välgörenheten. Förra året, 1980, uppgick företagets egen marknadsföring till en kostnad av 5 miljarder kronor. Det är enligt handelsministern ingenting anmärkningsvärt. Det är däremot konsumentverkets anslag på 38 milj. kr. på ett år. Där finns det utrymme att skära ned. En jämförelse är här motiverad. Nu när

köpkraftsmotståndet på grund av en försämring av ekonomin ökar, möts konsumenterna av en allt fräckare marknadsföring av företagens produkter. I företagen märks ingen brist på resurser för reklamändamål.

De borgerliga regeringarna har helt gått Industriförbundet, Grossistförbundet och Köpmannaförbundet till mötes i deras kampanj mot konsumentverket. Industriförbundet har angripit hela förhandlingssystemet när det gäller det riktlinjearbete som utförs av konsumentverket för bättre och säkrare produkter.

Industriförbundet har också varit framgångsrikt i sin kampanj mot lagstiftningen till skydd för konsumenterna. Flera färdiga lagförslag och utredningar har lagts på is av regeringen. Kampanjen har också resulterat i att regeringen skurit ned konsumentverkets forskningsanslag med 1 milj. kr. Detta innebär att konsumentverket inte kan ta samma initiativ till viktig undersökningsverksamhet. En planerad undersökning om butikernas utformning från handikappsynpunkt kan inte komma i gång och inte heller planerade studieprojekt tillsammans med de olika studieförbunden.

Vilka är det då som drabbas av regeringens s. k. besparingspolitik? Jo, som vanligt är det de svaga grupperna i samhället, t. ex. hushåll som på grund av svag ekonomi inte kan planera sina inköp, som exempelvis inte kan utnyttja storköpsrabatter. Till följd av en minskning av kontrollen försämrar prisinformationen och systemet med jämförpriser. Röda prislappar med s. k. extrapriser kommer att florerat ohejdat, utan att konsumenten kan kontrollera att det verkligen rör sig om ett nedsatt pris. Prisbildningen är ju fri.

I ett kärt ekonomiskt läge, som det vi nu befinner oss i med en ohejdat inflation och följande prishöjningar, är enligt vpk det sämsta man kan företa sig en försämring av prisövervakningen. Det sista man då borde spara på är de anslag som är till för att hjälpa de mest utsatta konsumenterna att få ekonomin att gå ihop när hushållskassan krymper. Annars blir det som att hålla bensin på elden. Det man sparar på det ena hållet leder till ökade utgifter på andra områden i samhället.

Herr talman! Vi har i vår motion pekat på ytterligare en rad negativa effekter som nedskärningen av anslaget till konsumentverket kommer att innebära. Jag skall inte upprepa dessa, men jag vill peka på ett område där riksdagen i princip har varit enig. Det gäller utbyggnaden av den lokala konsumentrådgivningen i kommunerna. Jag kan hänvisa till centermotionen i denna del som jag instämmer i. Men hur skall detta kunna ske med regeringens anslagsnedskärningar på alla områden, som ju hårt drabbar kommunerna? Här finns det nu en risk för bakåutveckling, för det här är ett av de områden som först drabbas av kommunernas besparingsplaner. Detta kommer ytterligare att drabba de svaga grupperna: invandrare, handikappade och övriga med svag ekonomi.

Herr talman! Slutligen, mitt i allt sparandet, har beslut fattats att allmänna reklamationsnämnden, ARN, skall vara en självständig myndighet med en egen administrativ enhet. Vpk anser att detta är en onödig kostnad.

Dessutom var det både rationellt och positivt med det direkta sambandet mellan allmänna reklamationsnämnden och konsumentverket.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen.

Anf. 84 INGEGÄRD OSKARSSON (c):

Herr talman! En aktiv konsumentpolitik är betydelsefull för alla konsumenter. Inte minst i ekonomiskt kärva tider är det viktigt att konsumentpolitiken fungerar på ett tillfredsställande sätt.

En annan viktig faktor för oss konsumenter är att inflationen begränsas och att den ekonomiska stabiliteten förbättras. För att förbättra den ekonomiska stabiliteten är det nödvändigt att man vidtar omfattande besparingar i statens utgifter. Också för att begränsa prishöjningar är detta en nödvändig åtgärd.

För att uppnå resultat måste besparingar ske på alla områden även på det konsumentpolitiska. Det är en del av dessa besparingar vi behandlar i detta betänkande. Det är viktigt att detta arbete sker på ett sådant sätt, att det inte drabbar dem som är mest i behov av hjälp, utan att det kan ske genom omprioriteringar, rationaliseringar och en effektivare organisation.

I propositionen betonas också att verksamheten i högre grad än hittills koncentreras till områden av särskild betydelse för konsumenterna. Det pågår också en översyn av konsumentverkets verksamhetsområde som bl. a. syftar till att få underlag för denna inriktning av verksamheten.

Jag är övertygad om att man inom de skilda myndigheter som har ansvar för det konsumentpolitiska arbetet är villig att delta i det nödvändiga besparingsarbetet.

Jag är också övertygad om att man har förmåga att göra detta på ett sådant sätt att det "konsumentnära" arbetet prioriteras.

Konsumentverksamhet är dock inte bara konsumentverkets och andra myndigheters arbete. En aktiv konsumentpolitik innehåller också annat viktigt arbete. I motionen till detta betänkande 1980/81:1980 har vi från centerpartiet tagit upp den mångfald av arbete på olika plan som behövs för att vi skall klara en aktiv konsumentpolitik.

Man kan nämna näringslivet och dess utveckling. Det är också viktigt att ta in småföretagens betydelse och den glesbygdspolitik som är nödvändig för att vi skall ha en aktiv konsumentverksamhet ute i landet. Man kan nämna handelns uppgifter. Utbildningen är också viktig i en aktiv konsumentpolitik, både den ordinarie utbildningen och frivillig utbildning inom studieförbunden.

Allt detta är exempel på verksamheter som har stor betydelse vid sidan av den statliga och kommunala verksamheten.

De socialdemokratiska reservationerna gäller i huvudsak en uppräknig av vissa anslag. Vi är inte från utskottets sida beredda att gå längre än propositionens förslag. Vad gäller SPK betonas särskilt att prisövervakningen skall läggas om så att man kan uppnå en avsedd verkan med mindre resurser. Detta är en åtgärd som måste vidtas i besparingssyfte, och man räknar med att spara främst genom att tjänster hålls vakanta.

Ett område där man på sikt bör få en utbyggd prisövervakning är boendeområdet, men det finns inte ekonomiskt utrymme för det i dag. Det bör dock göras ansträngningar för att finna möjligheter att finansiera en sådan reform.

Inte heller i vad gäller konsumentverkets förvaltningskostnader och undersökningsverksamhet är utskottet berett att tillstyrka det socialdemokratiska förslaget om ytterligare anslag. Anledningen till detta är att de besparingsåtgärder som är nödvändiga också måste i någon form drabba konsumentverket. Det är dock viktigt att än en gång betona nödvändigheten av att det sker genom omprioriteringar, så att det inte drabbar dem som har det största behovet av hjälp.

Vad gäller undersökningsverksamheten så sägs både i regeringens förslag och i utskottets betänkande att man skall kunna ha en viss fristående forskning. Samtidigt som man har avvecklat det särskilda anslaget för undersökningsverksamhet så betonas att ett visst utrymme bör skapas för externa undersökningar inom ramen för anslaget under D 4 i betänkandet.

Även kravet på att ett vetenskapligt råd skall inrättas måste anstå tills det finns bättre ekonomiska möjligheter att finansiera det. Detta är anledningen till att utskottet inte kan biträda kravet i den socialdemokratiska motionen.

När konsumentverket omorganiserades 1975 knöts också KO-funktionen dit, och verkets chef blev tillika KO. Redan då hade vi från centerpartiet synpunkter på detta. Vi ansåg att det var principiellt fel att dessa båda befattningar utövades av en och samma person. I den motion jag tidigare nämnt har vi påpekat detta, och vi anser att man nu bör utvärdera de erfarenheter man fått under den period som gått sedan beslutet togs. Utskottet har ställt sig bakom detta. Den översyn av konsumentverket som vi hänvisar till i motionen är snart avslutad och kan därför inte klara denna utvärdering. Utskottet anser därför att regeringen bör föranstalta om att frågan om en självständig KO-funktion utreds och att resultatet redovisas för riksdagen.

Herr talman! Menar vi allvar när vi talar om vikten av besparingsåtgärder, måste vi också vara beredda att genomföra dem i praktisk handling.

Vi måste då också inse att besparingarna för att ha effekt kommer att drabba även för oss angelägna områden. Men jag vill betona att det förslag som nu föreligger inte betyder en nedrustning av konsumentverket. Det är dock en ökning av anslagen som föreslås i detta betänkande. Jag kan som exempel nämna att den föreslagna ökningen när det gäller den allmänna informationsverksamheten är 15 %.

Det är viktigt att besparingarna sker i sådan form att de inte slår hårt mot de mest utsatta. Genom bl. a. de förslag till omprioriteringar som utskottet ställt sig bakom och den översyn vad gäller konsumentverkets verksamhetsområde som snart är klar är jag övertygad om att man skall kunna genomföra besparingarna så, att inte viktiga konsumentpolitiska intressen skadas.

Jag yrkar bifall till hemställen i näringsutskottets betänkande 1980/81:50 på samtliga punkter.

Nr 159

Torsdagen den
4 juni 1981

Anf. 85 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag hoppas att jag hörde fel, när jag lyssnade till Ingegärd Oskarssons resonemang om angelägenheten av att vi håller priserna nere. Jag kan visserligen hålla med om att priserna måste hållas nere, men att man skulle göra det genom att spara på konsumentverksamheten är ju fel. Det är inte på det sättet man kan lindra verkningarna av inflationen. Det måste vara en missriktad sparsamhet.

*Konsumentfrågor
m. m.*

Vad har då regeringen hittills gjort på detta område? Jo, hittills har regeringen bl. a. slopat prisstoppet på alla baslivsmedel utom mjölk. Beslut har också fattats om att 40 % av pris- och kartellnämndens prisövervakning skall bort. Det gäller bl. a. så skilda varor som möbler, kläder och skor, frukt och grönsaker, bilar, motorcyklar och mopeder, tidningar, restaurangtjänster etc. Ingen har heller kunnat undgå att märka att den fria prissättningen verkar på dessa varuslag.

Konsumentverket, som skall vara en motvikt till företagsamheten, har försvagats. Det gäller speciellt i fråga om produktsäkerheten, som är ett viktigt område. Marknaden översvämmas i dag av nya kemiska preparat som vi inte ges någon objektiv information om. Det gäller bl. a. förpackningar som barn kan öppna. Antalet barnolycksfall förknippade med kemiska produkter är minst 40 000 per år. Konsumentverket hävdar att det behövs en produktansvarslag som medför skadeståndsansvar för de företag som marknadsför sådana produkter. I dag måste konsumenten bevisa att företaget varit vårdslöst för att få skadeersättning. Det har sagts att vårt land är världens största testmarknad för nya produkter. Jag tror att det ligger någonting i det.

Listan på verksamhetsområden för konsumentverket kan bli lång, men i dag är det produktsäkerheten och hushållens ekonomi som är de viktigaste områdena. Denna verksamhet klarar man inte genom att spara på anslagen till konsumentverket.

Anf. 86 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Jag kan hålla med Karin Nordlander i de synpunkter hon har när det gäller just prisövervakningen. Det går inte att klara en effektiv prisövervakning om man gör som regeringen, dvs. drar ner anslagen till statens pris- och kartellnämnd med så många miljoner. Man säger också att antalet anställda inom bevakningsområdet vid SPK skall minska med 20 personer. Jag förstår inte riktigt hur man skall kunna omprioritera när man drar ner så mycket inom SPK. Man aviserar också att SPK inte skall sköta priskontrollen på just de områden där de svaga grupperna har så svårt att hävda sig.

Ingegärd Oskarsson talade om den översyn man håller på med när det gäller konsumentverket. Det diskuterade vi mycket i den förra debatten den 18 december, och då sade utskottets talesman att vi skulle vänta och se tills

denna översyn över verksamheten var gjord. Han trodde att man då skulle komma fram till resultat som inte skulle drabba så hårt som jag oroade mig för. Därför förväntade jag mig att man inte skulle göra några ytterligare neddragningar av konsumentverkets verksamhet och inom statens pris- och kartellnämnd innan denna översyn var gjord. Översynen är ännu inte färdig, men ändå drar man nu ner anslagen med flera miljoner kronor och aviserar att man skall kunna göra ytterligare besparingar på 1,7 miljoner. Det går inte riktigt ihop.

Sedan nämnde Ingegärd Oskarsson också vikten av den utbildning inom konsumentområdet som våra studieförbund genomför. Ja, den utbildningen är mycket viktig, men det tycker ju inte regeringen, eftersom den har tagit bort stödet till studieförbunden när det gäller denna viktiga del. Dessutom tar man bort anslagen till forskning och annan verksamhet. Man har sagt att det i stället skall kunna göras externa undersökningar, men vi vet inte alls vilka undersökningar det är fråga om. När man drar ner anslagen så pass mycket är det självklart att det drabbar just forskning och undersökningsverksamhet otroligt hårt.

Jag skulle gärna vilja höra Ingegärd Oskarssons uppfattning om dessa frågor. Jag får det nämligen inte att gå ihop – hur man skall få en effektivare konsumentrådgivning och en effektivare statens pris- och kartellnämnd genom att göra dessa ganska ordentliga nedskärningar av anslagen.

Anf. 87 INGEGÄRD OSKARSSON (c):

Herr talman! Om vi hade möjligheter att öka alla anslag inom alla områden skulle jag givetvis också vara positiv till att öka dessa anslag. Nu är vi ju i den situationen att vi måste gå in för besparingar inom alla områden, även inom detta område. Det blir inte plats för några reformer. Och jag vill ännu en gång påpeka att det inte görs någon neddragning av det anslag som konsumentverket har i dag. Man dämpar och drar ner på vissa områden, men man minskar inte det totala anslaget.

När det gäller prisövervakningen har man sagt att besparingen skall ske genom en omprioritering mot mest angelägna områden. Man skall dra ner inom områden som har liten betydelse för den allmänna prisutvecklingen, områden som kännetecknas av en väl fungerande konkurrens eller som tekniskt sett är mycket svårreglerade, och öka inom de områden där en effektiv prisövervakning är angelägen och ger viktiga resultat för konsumenten.

Översynen av konsumentverkets verksamhet är ännu inte klar, men när den är det kommer resultatet att föreläggas riksdagen.

Utbildningsfrågorna är viktiga, och det är därför viktigt att studieförbunden får stöd för att kunna utbilda människor inom såväl konsumentverksamhet som inom andra områden. När man tog bort anslaget till utbildningsverksamheten påpekades samtidigt vikten av att utbildning kunde ske inom studieförbundens ordinarie verksamhet. Jag tror också att det finns resurser inom studieförbunden för att genomföra en sådan utbildning inom den ordinarie verksamheten.

Vi har alla ett ansvar för att besparingar görs, och detta måste ske inom alla områden, det vill jag betona än en gång. Besparingar på det nu aktuella området föreslås ske genom omprioriteringar och när det gäller konsumentverket även genom inkomstförstärkningar.

Herr talman! Jag vill än en gång påpeka att det inte är fråga om någon neddragning eller urholkning av konsumentverkets verksamhet, utan om en besparing. Också konsumentverket och konsumentverksamheten måste vara med i besparingssammanhangen.

Anf. 88 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Men, Ingegärd Oskarsson, visst är det fråga om en reell minskning av anslagen. Det sägs att man inte kan öka anslagen, men om man utan att ta hänsyn till den inflation vi har haft låter det totala anslaget stå på precis samma nivå som tidigare – så är det nu inte, utan man har dragit ned på detta – så har det ju skett en reell minskning.

Ingegärd Oskarsson säger också att man skall föra över resurser från för konsumenterna mindre angelägna områden till mera angelägna områden. Jag kan inte vare sig i propositionen eller i utskottets betänkande finna vilka områden det är som man prioriterar som angelägna för konsumenterna.

Jag är alldeles säker på att studieförbunden tar sitt ansvar och försöker göra vad de kan inom angivna ramar, men vi skall ha klart för oss att det har gjorts andra stora nedskärningar i anslagen till studieförbunden. Nu har detta särskilda anslag till konsumentverket när det gäller studieförbunden och utbildning i konsumentpolitiska frågor tagits bort. Studieförbunden får en otroligt tung belastning, om de skall kunna klara detta själva.

Det är klart, Ingegärd Oskarsson, att vi alla har ett ansvar för att det görs besparingar. Men regeringens och socialdemokraternas uppfattningar skiljer sig så otroligt mycket när det gäller vad det är man skall spara in på. Det är omotiverat och jag tycker också omoraliskt att låta dessa besparingar drabba just de svaga konsumentgrupperna. De har ändå fått vidkännas och de får fortfarande vidkännas de inskränkningar som gjorts, och dessutom aviseras prishöjningar på baslivsmedel och annat, hyror går upp, osv. Det är dessa grupper vi värnar om. Vi lägger fram förslag till besparingar på andra områden, som inte drabbar de svaga grupperna. I en sådan här situation måste vi värna ännu mera om dem.

Vi har nu en aviserad höjning av baslivsmedlen med 25 %. Nog är det i ett sådant läge nödvändigt att konsumentverket får möjlighet att via studieförbunden ge våra barnfamiljer ordentlig utbildning. Vi skall komma ihåg att det är unga människor som har växt upp i ett samhälle där det har varit gott om pengar, men där man nu måste dra ner. Därför måste vi ge dem möjligheter till utbildning och information om hur de skall klara hushållsbudgeten. Att skära ner på det här området är en fullkomligt felaktig väg att gå.

Torsdagen den
4 juni 1981

Konsumentfrågor
m. m.

Anf. 89 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Inte heller jag kan få det här att gå ihop. Ingegärd Oskarsson säger att det inte blir någon minskning, och då frågar man sig var någonstans man skall göra besparingarna. Naturligtvis glömmar Ingegärd Oskarsson inflationen i det här sammanhanget.

Jag skulle vilja veta hur man kan dämpa inflationen, när man sparar på det som skall ge konsumenterna skydd och hjälp. Jag vore tacksam om Ingegärd Oskarsson ville förklara det litet närmare.

När jag läser den motion som Ingegärd Oskarsson är huvudmotionär för, har jag svårt att förstå det resonemang hon nu för. Det är precis tvärt emot vad som står i motionen. Också det tycker jag är svårt att få att gå ihop.

Anf. 90 INGEGÄRD OSKARSSON (c):

Herr talman! Konsumentverkets utbildningsverksamhet, som tidigare har skett genom det särskilda anslaget Undersökningsverksamhet, har inte gällt den sorts utbildning som Lilly Hansson tog upp här. Den har gällt utbildning av konsumentvägledare och inte utbildning som vänt sig direkt till de enskilda konsumenterna.

Jag vill betona att vi naturligtvis måste spara överallt. Det går inte att kräva ökade anslag överallt och samtidigt tala om att man måste spara.

När det gäller att dämpa inflationen, så är det givet att allt som får ned kostnaderna har en inflationsdämpande effekt.

Anf. 91 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Är det på det sättet man skall få ner kostnaderna, så verkar det ju litet knepigt. Det är ändå så att samtidigt som lönerna sänks och priserna höjs får man allt mindre att köpa för. Och hur klarar man den biten, om man också skär ner det skydd och den hjälp som skall vara till för konsumenterna?

Det är en omöjlig ekvation, Ingegärd Oskarsson.

Punkt 3 (anslag till statens pris- och kartellnämnd)

I en förberedande votering biträdades reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. med 133 röster mot 16 för motion 1051 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 150 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 150 röster mot 149 för reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Punkt 4

Mom. 1 (anslag till konsumentverket för förvaltningskostnader)

I en förberedande votering biträdades reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. med 135 röster mot 16 för motion 1051 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 148 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 150 röster mot 149 för reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 2 (anslag till konsumentverket för undersökningsverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 3 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 3 (vetenskapligt råd vid konsumentverket)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 4 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 5 (självständig KO-funktion)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 5 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Punkt 5 (allmänna reklamationsnämnden)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 16 för motion 1051 av
Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

2 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1980/81:26 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Anf. 92 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Vi är från vår partigrupp medvetna om att *alla* ärenden inte kan bli föremål för behandling under riksdagens vårsession. Skulle så kunna ske vore vi ju tillbaka i den gamla ordningen med bara vårsession. Men vi anser från vpk-gruppens sida att för oss angelägna ärenden bort bli behandlade under årets vårsession. Då vi inte är representerade i utskotten har vi inte där kunnat framföra synpunkter och krav på behandling under vårsessionen av vissa, som vi ser det, viktiga ärenden.

Vi har i talmanskonferensen framfört våra synpunkter och följer nu upp dessa genom följande särskilda yrkande:

att riksdagen med bifall till utskottets hemställan uttalar att på grund av ärendenas vikt arbetsmarknadsutskottet icke *så* skulle ha dröjt med behandlingen av motionerna 1980/81:218, 1980/81:282, 1980/81:330, 1980/81:831 och 1980/81:2112 att behandlingen måste skjutas till nästa riksmöte samt att talmanskonferensen icke bort utan erinran ha godkänt utskottets begäran om uppskov med behandlingen av dessa motioner.

Herr talman! Jag yrkar bifall till detta nu framställda yrkande.

Anf. 93 FLVER JONSSON (fp):

Herr talman! Per Israelsson var mycket hovsam i tonen och sade att han var medveten om att inte alla ärenden kunde behandlas under en vårsession.

*Uppskov med
behandlingen av
vissa ärenden
(AU)*

Torsdagen den
4 juni 1981

*Utformningen av
ett ekonomiskt
stöd till flerbarns-
familjer*

Ändå hade man bestämda önskemål från vpk-håll. Det kanske då finns anledning att kort redogöra för motiven till att vi i arbetsmarknadsutskottet har föreslagit att just de här motionerna skall skjutas upp – detta inte minst med tanke på att vpk på praktiskt taget varje utskottsområde har yrkanden att ställa.

Talmanskonferensen har rekommenderat att vi skall skjuta upp de ärenden som utan våda kan vänta – det gäller då bl. a. frågor som inte har med budgeten att göra – för att få en jämnare ärendefördelning. Arbetsmarknadsutskottets skäl för att förorda ett uppskov med behandlingen av just de i förteckningen i betänkandet uppräknade motionerna är följande.

För det första handlar dessa motioner om arbetsrättsliga frågor. Det är ett helt arbetsblock som vi föreslår skall skjutas till hösten.

För det andra har vi redan remitterat en del ärenden bl. a. till konstitutionsutskottet. Några ärenden avser vi att vid sammanträde kommande vecka remittera till arbetsmarknadens parter, bl. a. därför att de rör svåra och komplicerade frågor, och vi vill därför ha parternas syn på dem.

För det tredje – och det är inte oväsentligt för kammaren att veta det – har många av de motioner som vpk vill ha behandlade redan behandlats under innevarande riksmöte. Så sent som strax före jul behandlades flertalet av de frågor som vpk nu ånyo har tagit upp. På den gamla tvåkammarriksdagens tid var det ett direkt förbud att få samma ärende behandlat två gånger under samma riksdag. Nu finns inte detta förbud kvar, men såvitt jag förstår är avsikten ändå inte att man skall föra upp samma ärende flera gånger under samma riksmöte.

Slutligen vill jag säga till Per Israelsson att jag ser inget negativt i att vi behandlar en del ärenden just på hösten. Från arbetssynpunkt är det en klart bättre tid. Därmed inte sagt att vi inte också kan ge ärendena en bra behandling under en vårsession. Men det finns skäl att dröja med just dessa frågor, och därför vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 16 för det av Per Israelsson under överläggningen framställda yrkandet.

3 § Utformningen av ett ekonomiskt stöd till flerbarnsfamiljer

Föredrogs socialutskottets betänkande 1980/81:44 om utformningen av ett ekonomiskt stöd till flerbarnsfamiljer (prop. 1980/81:188).

Anf. 94 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Till detta betänkande har socialdemokraterna i socialutskottet avgivit två reservationer. Den första är ett fullföljande av vårt avslagsyrkande på regeringens proposition om barnbidrag till flerbarnsfamiljer.

jer. Vi reserverade oss redan när principbeslut fattades för någon månad sedan. Vi ansåg att någon ändring av barnbidragen inte borde ske förrän familjeekonomiska kommittén och bostadsbidragskommittén kommit med sina förslag.

Att, såsom regeringen gjort, vänta att riksdagen skall besluta innan utredningarna är klara, hör inte till vanligheterna. Det är att nonchalera riksdagen och att ta ställning innan alla fakta finns på bordet.

Det betyder inte, som jag framhöll i den debatt som föregick principbeslutet, att vi ställer oss avvaktande och är kallsinniga till flerbarnsföräldrarnas problem och deras ekonomi. Deras ekonomi är säkerligen, liksom de flesta familjers med barn, betydligt sämre än för några år sedan – ett resultat av de borgerliga regeringarnas ekonomiska politik.

Vi föreslår i stället att de pengar det är fråga om läggs på bostadsbidragen. Därigenom kommer pengarna främst till de familjer som har låga inkomster och som drabbats av den förda regeringspolitiken.

Jag hänvisar i övrigt till den debatt som fördes när principbeslutet fattades, som visar skillnaden mellan vår uppfattning och de borgerligas, och yrkar bifall till vår reservation nr 1.

I ett andrahandsyrkande, om reservation 1 ej vinner riksdagens bifall, föreslår vi bifall till motion 2183, dvs. till reservation 2. Vi finner inga skäl att låta flerbarnstillägg utgå även till familjer där två personer sammanbor och det i familjen finns dels gemensamma barn – såvida inte det rör sig om minst tre –, dels barn till den ena av kontrahenterna. I dessa fall utgår underhållsbidrag eller bidragsförskott till det eller de barn som inte är gemensamma. Därigenom är dessa familjer tillförsäkrade att alltid få mer än vad som gäller för familjer i övrigt.

Vi finner detta ur rättvisesynpunkt vara felaktigt och har protesterat genom att reservera oss för en motion av Maj-Lis Lööv och Ulla Johansson. Jag yrkar bifall också till vår reservation nr 2.

Anf. 95 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna är motståndare till flerbarnsbidrag, och det har vi också deklarerat i samband med principbeslutet. Vi ser barnbidraget som en generell medborgerlig rättighet, knuten till barnen, och därför skall det också vara lika för alla barn. Det gör det självklart för oss att i det här fallet, när vi i vår motion inte har något särskilt yrkande om avslag på propositionen, rösta på den socialdemokratiska reservationen 1.

Vår motion i det här ärendet har två yrkanden. På den första punkten har vi varit en smula kritiska mot principen att man skall ha kvinnan som bidragsmottagare i samtliga fall, alltså även i de fall där mannen har den rättsliga vårdnaden. Vi tycker det vore mer konsekvent, mer rättsligt tillfredsställande och mer i överensstämmelse med modern familjerättslig syn över huvud taget att bidragsmottagandet så att säga följde vårdnadshavaren. Nu är emellertid detta, som utskottet i sin skrivning i viss mån visat, en marginell fråga – närmast en bagatell – och vi tänker inte yrka bifall till motionen på den punkten.

*Utformningen av
ett ekonomiskt
stöd till flerbarns-
familjer*

*Utformningen av
ett ekonomiskt
stöd till flerbarns-
familjer*

Den andra punkten ämnar vi däremot yrka bifall till. Den gäller hur familjebegreppet skall tolkas och tillämpas. Vi menar att skall man nu ha flerbarnsbidrag över huvud taget, så skall det betalas ut på ett sådant sätt att den formella rättvisan står i bästa möjliga överensstämmelse med den materiella rättvisan. Om flerbarnsbidraget är avsett att vara en lättnad för dem som har speciellt stor försörjningsbörda genom speciellt många barn, då skall också alla hushåll som har speciellt många barn ha detta bidrag. Det skall inte vara någon kategoriklyvning så att somliga flerbarnshushåll hamnar i det läget att de inte får bidraget, medan andra får det.

Därför tycker vi bl. a. att det är felaktigt när utskottet har en definition av familjebegreppet som innebär att om två personer är sammanboende, har var sina barn och är gifta får de flerbarnsbidrag, men om de är ogifta får de det inte. Vi kan inte se att man på det sättet skall diskriminera en viss samlevnadsform. Vi menar att man konsekvent skall gå på hushållsprincipen. Utskottet säger att det i och för sig finns skäl som talar för det, men man finner ändå inte anledning att ändra sitt ställningstagande. På den punkten kommer vi att fasthålla vid att man skall gå på hushållsprincipen.

Härvidlag är vi naturligtvis också i motsättning till det socialdemokratiska kravet, som vi tycker är underbyggt med ett litet egendomligt resonemang. Socialdemokraterna vill i reservation 2 inte gå med på att räkna ihop barn som inte är gemensamma för de sammanboende föräldrarna, och det gör de med argumentet att dessa barn får antingen bidragsförskott eller underhållsbidrag. Ja visst, men att vara mottagare av bidragsförskott eller underhållsbidrag har aldrig i något annat sammanhang ansetts diskriminerande när det gäller rätten att uppbära barnbidrag. Dessutom kommer faktiskt även med socialdemokraternas förslag ensamföräldrar som har tre barn eller fler att få flerbarnsbidrag, trots att de naturligtvis mycket väl kan vara mottagare av bidragsförskott eller underhållsbidrag. Vi tycker inte att gränsdragningen är speciellt konsekvent, och därför fasthåller vi vid vår egen princip, som vi anser är den mest konsekventa och den som bäst överensstämmer också med den materiella rättvisan, nämligen att man skall följa hushållsprincipen. De som har många barn skall, oavsett samlevnadsform och oavsett om barnen är gemensamma eller ej, ha denna speciella förmån. De som inte har många barn skall inte ha den.

Anf. 96 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Vi behandlar nu en mycket välkommen proposition gällande stöd till flerbarnsfamiljerna. Av de motioner som har väckts i anledning av propositionen vill jag först hemöta socialdemokraternas motioner, där man yrkar avslag på propositionen.

Riksdagen har i ett beslut tidigare i år fastslagit att införa ett flerbarnstillägg, och det finns inte i dag någon anledning att ompröva det beslutet. De brister som är förenade med en höjning av bostadsbidragen kommer jag längre fram i mitt anförande att beröra.

Med anledning av vpk-motionen om vilket familjebegrepp som skall användas vid utbetalning av flerbarnstillägget uttalar utskottet att det inte är

lämpligt att just nu frångå det familjebegrepp som använts i skattelagstiftningen och i den allmänna försäkringen. Ett vidare samboendebegrepp berörs i den socialpolitiska samordningsutredningens huvudbetänkande, och det är möjligt att man längre fram kommer att förändra familjebegreppet.

Flerbarnsfamiljernas situation har ej varit speciellt uppmärksammas. I vissa debatter där man diskuterat vad det beror på att så få barn föds i Sverige har man nämnt de problem av ekonomisk natur som följer av att man i en familj har fler än två barn. Unga föräldrar tar för givet att man inte har råd med mer än två barn, och det äger också sin riktighet ibland. Vi vet att varje nytt barn ökar påfrestningarna på barnfamiljernas ekonomi. Det blir fler munnar att mätta, det blir fler kroppar att klä, och det kostar mera pengar. Detta samband mellan flera barn och svag ekonomi har dock inte kunnat tränga igenom, och klagomålen från denna grupp har inte varit av det högljudda slaget. Men att hälsan tiger still äger inte sin riktighet i detta fall. Barnfamiljerna har problem att klara sin ekonomi. Det är därför ett steg i rätt riktning att man tillerkänner flerbarnsfamiljerna ett speciellt tillägg i form av extra barnbidrag.

När det gäller familjer med fler än tre barn och med endast en familjeförsörjare har man kunnat konstatera att det krävs en betydande inkomst för att denna familj skall nå upp till existensminimum. Har familjen fyra barn krävs en inkomst av ca 125 000 kr. Skulle båda makarna förvärvsarbeta, räcker det med en inkomst av 75 000 kr. för att ge samma levnadsnivå.

Nu är den praktiska verkligheten sådan att är man fyrbarnsförälder klarar man inte praktiskt av att ta barn till daghem eller dagmamma på morgonen, arbeta utom hemmet under dagen och på kvällar och nätter sköta hemmet och barnen. Man har inte något val, utan en av föräldrarna stannar i hemmet och tar vård om barnen. Detta ger då en betydligt sämre ekonomisk utdelning. Bostadsbidrag utgår inte till en familj med så hög inkomst som 125 000 kr. Därför ger tillägget till barnbidraget den bästa effekten för dessa familjer. Även för en låginkomsttagare i flerbarnsfamiljer ger tillägget ett verkligt behövligt tillskott.

Det är viktigt att flerbarnsfamiljerna får samhällets stöd. Att man i ett ekonomiskt trängt läge prioriterar dessa familjer visar hur allvarligt socialministern ser på deras situation. Många familjer har velat skaffa fler barn, men sund ekonomisk planering har visat att kostnaderna skulle bli alltför höga.

När man diskuterar flerbarnsfamiljernas situation, ger man vanemässigt två lösningar på deras problem: Bygg fler daghem och satsa på låginkomstfamiljerna! I bästa välmening ger man dessa råd, utan att närmare sätta sig in i den verkliga situationen. Låginkomstbegreppet är inte så ensidigt som vi länge trott. Det är i högsta grad relativt. Förhållandet mellan inkomsten och hur många som skall leva av denna inkomst har inte ifrågasatts. En låginkomsttagare med flera barn är alltså en låginkomsttagare, medan en

*Utformningen av
ett ekonomiskt
stöd till flerbarns-
familjer*

familj som är höginkomsttagare med flera barn paradoxalt nog även kan vara en låginkomstfamilj.

Jag har tidigare jämfört inkomster och antalet förvärvsarbetande i familjerna och visat att antalet barn i familjen också bestämmer vilken konsumtionsnivå man har råd med. Bostadsbidragen ger ingen hjälp till den som har hög inkomst och flera barn. Att flerbarnstillägget är ett bra tillskott är entydigt.

Valet av administrationsform för barnbidraget är också ett gott val. Reglerna för de båda bidragsformerna överensstämmer i huvudsak. Utbetalandet av flerbarnstillägget skall ske till barnets rättslige vårdnadshavare. Vid gemensam vårdnad uppbär modern tillägget, men det finns möjlighet att överföra det till mannen.

Viktigt är att barnbidrag och flerbarnstillägg kommer barnen till godo. Andra sätt att överföra tillägget har naturligtvis diskuterats. Inte minst de ibland uppkomna svårigheterna med att bestämma familjetillhörighet har gjort den diskussionen nödvändig. Vi ser att det är viktigt att informationen går ut till den berörda vårdnadshavaren när reformen träder i kraft.

Utskottet ser positivt på genomförandet av flerbarnstillägget. Ett fjärdedels barnbidrag till tredje barnet och ett halvt bidrag till varje ytterligare barn ger direkt till vårdnadshavare den ekonomiska hjälp som behövs när man har fler än två barn.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Anf. 97 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Jag vidhåller att flerbarnsfamiljerna säkert kan behöva höjda bidrag jämfört med vad de haft förut. Men varför ha så rasande bråttom? Varför kan man inte vänta tills utredningarna blir klara och därefter ta det principiella beslutet?

Här rör det sig om ett viktigt principbeslut, och jag kan inte se det som annat än en nonchalans mot riksdagen, att man hux flux beslutar sig för en ny gradering av barnbidragen och barnfamiljerna.

Karin Israelsson sade att riksdagen har godtagit förslaget. Ja, det har riksdagen visserligen gjort men med endast någon rösts övervikt. Därför har vi velat använda det här tillfället att på nytt försöka få de borgerliga att ta reson.

Anf. 98 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det otillfredsställande, Karin Israelsson, är att ni blandar ihop principer på ett förvirrande sätt. De allmänna barnbidragen bygger på principen om omfördelning mellan barnfamiljer och icke barnfamiljer. De är alltså inte inkomstrelaterade. Sedan har vi andra sociala bidragsformer som är direkt inkomstrelaterade, som bygger på omfördelning från höginkomsttagare till förmån för lägre inkomsttagare. Det är två helt olika fördelningsprinciper, som i den svenska socialpolitikens historia har hållits skilda. Ni blandar ihop detta på ett rörigt sätt i er filosofi. Det får då ekonomiskt den följderna att en del av de pengar som borde ha använts och som ni själva påstår

*Utformningen av
ett ekonomiskt
stöd till flerbarns-
familjer*

att ni vill skall användas till en inkomstmässig omfördelning i själva verket kommer att användas delvis till att soulagera höginkomsttagare med flera barn, vilket alltså är emot den princip som ni själva proklamerar.

Det hade varit mycket mer tillfredsställande att följa det socialdemokratiska resonemanget, att barnbidragen bygger på en princip – det skall vara lika för alla barn. Sociala bidrag som skall ha en ren inkomstomfördelnings-effekt skall bygga på andra principer – de skall inte byggas på att barn skall ha olika bidrag beroende på hur många de är i vissa familjer.

Det är inte heller tillfredsställande att ni inför en ny lag med ett familjebegrepp som redan är föråldrat. När man inför en ny lag, bör man tvärtom bringa familjebegreppet i överensstämmelse med den moderna familjerättsliga syn som faktiskt råder sedan 1973 års familjerättsreform.

Anf. 99 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Vi ser det inte som någon nackdel att tillförsäkra flerbarnsfamiljerna ett ekonomiskt stöd redan nu. Det finns åtskilliga saker därutöver som återstår för att ge flerbarnsfamiljerna samma ekonomiska situation som familjer utan barn. Det återstår för de utredningar som just nu arbetar rätt många saker att tillrättalägga i fortsättningen.

Flerbarnsfamiljerna har i dag, som jag tidigare nämnde, betydande svårigheter att ekonomiskt klara sin situation. När det gäller socialhjälp till barnfamiljer vet vi att flerbarnsfamiljerna tillhör den grupp som får den största delen av denna hjälp. Det tyder på att flerbarnsfamiljerna har de största behoven. Prishöjningarna har ju inte låtit vänta på sig, och därför är det väl alldeles riktigt att inte heller denna inkomstförstärkning låter vänta på sig.

Vi blandar ihop principer, påstår Jörn Svensson, men detta är ett väldigt effektivt sätt att ge ett inkomstillskott till de barn som behöver det, dvs. de barn som finns i flerbarnsfamiljerna. Att använda samma system att administrera dessa inkomstillskott som man använder för att administrera barnbidraget är både praktiskt och billigt. Det ger ett ytterst litet utrymme för att begå någon typ av fusk, och bl. a. däri har det sin fördel.

Anf. 100 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall ta upp tiden med en sista replik.

Effektivt stöd talar Karin Israelsson om. Men det är just det som det inte är, till följd av den sammanblandning av principer som ni har företagit.

Låt mig ge ett kort och enkelt pedagogiskt exempel. Vi har två trebarnsfamiljer. Den ena familjen är höginkomsttagare, den andra är låginkomsttagare. Genom er princip får de ett lika stort tillskott. Jag frågar helt enkelt: Hade det inte varit bättre att spara in det där extra tillskottet till höginkomsttagarfamiljen och ge låginkomsttagarfamiljen, som ju ändå måste ha det betydligt svårare med sina tre barn, ett större tillskott än vad ni nu förmår ge? Ni slösar så att säga bort pengar på ett sätt som gör inkomstomfördelningen betydligt sämre än vad den skulle kunna ha varit.

Jag vidhåller att på den punkten är det socialdemokratiska resonemanget, som vi också har fört tidigare i dessa debatter, det riktiga.

Torsdagen den
4 juni 1981

*Utformningen av
ett ekonomiskt
stöd till flerbarns-
familjer*

Anf. 101 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Jag bestrider inte att det föreligger behov av ekonomisk hjälp åt barnfamiljer. Alla barnfamiljer behöver hjälp, för kostnaderna är stora. Och det är ju den borgerliga regeringens ekonomiska politik som har åstadkommit besvärligheter för barnfamiljerna.

Det vi vänder oss emot är att ni så snabbt fattar ett principiellt beslut som är ett nytt inslag i bilden i vårt lands socialpolitik.

Anf. 102 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag vill återigen använda mig av det exempel som jag hade i mitt första anförande. Det finns alltså, trots att man har en relativt hög inkomst, hos dessa höginkomsttagare en låginkomstprofil, beroende på marginaleffekter i form av skatter och brister i fråga om att kunna erhålla bostadsbidrag. Det gör att man i handen har väldigt litet pengar att röra sig med.

Det beror också på om båda makarna i en flerbarnsfamilj har svårt att gå ut i ett förvärvsarbete. Kan man göra det så har man snabbt en helt annan situation, eftersom man får ett annat skatteläge.

Jag tycker att det är väldigt bra – och utskottet delar min uppfattning – med stödet till flerbarnsfamiljer. Jag tycker också att det är bra att det kommer nu, när vi vet att flerbarnsfamiljerna har denna svåra situation, och att det i framtiden finns ytterligare utrymme för att stödja flerbarnsfamiljerna.

Mom. 1 (avslag på propositionen m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 1 av Göran Karlsson m. fl.

Mom. 2 (familjebegreppet vid prövning av rätten till flerbarnstillägg)

I en förberedande votering biträddes reservation 2 av Göran Karlsson m. fl. med 139 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2184 av Jörn Svensson m. fl. i motsvarande del. 144 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 162 röster mot 135 för reservation 2 av Göran Karlsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3–5

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1980/81:45 om vissa författningsändringar till följd av socialstyrelsens omorganisation, m. m. (prop. 1980/81:177)

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1980/81:32 om teletaxor.

Anf. 103 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Telefontaxorna är av ganska stor betydelse för många av oss, inte minst med hänsyn till den telefontäthet som Sverige har.

Telefonkostnaderna för abonnenten är uppdelade i två avsnitt, dels en kvartalsavgift och dels en samtalsavgift. Kvartalsavgifterna ha varit differentierade på det sättet att Stockholm, Göteborg och Malmö har en taxa, den högsta kvartalsavgiften. Vidare har närområdena utanför Stockholm, Göteborg och Malmö samt Helsingborg en annan taxa, som i regel varit 1 kr. lägre per kvartal. Slutligen har övriga Sverige haft en annan taxa som varit från början 6 kr. lägre än i storstadsområdena. Anledningen har varit att man i storstadsområdena når många fler abonnenter med hjälp av lokaltaxa än man gör i glesbygdsmrådena, där man i ganska stor omfattning får använda rikssamtal för att nå människor man behöver ha kontakt med.

Det har slagit mig att vid den senaste höjningen hade inte differensen i kvartalsavgifterna höjts lika mycket som själva samtalsaxan. Sedan 1960, då detta system infördes, har samtalsavgifterna höjts med 186 %, men differensen när det gäller kvartalsavgifterna har bara ökat med 50 %. Det är alldeles uppenbart att detta förhållande missgynnar abonnenterna i glesbygden.

Vi har från centerhåll flera gånger krävt ett rundare Sverige i telesammanhang. Det har resulterat i att televerket tillsatte en telefontaxeutredning som vid halvårsskiftet i fjol presenterade ett förslag, som i grova drag innebär följande.

Nuvarande taxeområden och fjärrtaxeområden slopas och ersätts med ett system där det för varje riktnummerområde fastställs tre zoner: en lokalzon, det närmaste området, en närzon, som i princip är länet, och en fjärrzon, som är övriga Sverige. Samtalsaxorna har utredningen tänkt differentiera med hänsyn till vilken tid på dygnet man ringer. Man har ju toppbelastning på vissa dagar och vissa tider, under det att man på helgerna har ganska låg belastning. På tider med låg belastning skulle det alltså tillämpas en lägre taxa. Men därtill kommer att man har för avsikt att införa en enhetlig huvudabonnemangsavgift i stället för den differentierade.

Vi menar att detta är det enda tillfälle som riksdagen har att ge en uppfattning till känna. Televerket utarbetar ju självt ett förslag till taxor som regeringen så småningom fastställer. Riksdagen kommer alltså inte att få tillfälle att kommentera hur taxorna skall vara uppbyggda.

Utredningen har själv konstaterat att abonnenterna i storstadsområdena klarar 85 % av sina samtal inom lokaltaxans ram. I glesbygdsmrådena klarar inte abonnenterna mer än 75 % av sina samtal inom denna ram – i vissa fall inte ens det. Det innebär att glesbygdsmrådena i mycket större omfattning än storstadsborna kommer att få använda sig av de nya taxor som skall gälla för fjärrzon resp. närzon, dvs. länet. Utredningen har föreslagit att

Teletaxor

abonnemangsavgiften, som i dag är omkring 350 kr. per kvartal, skall bli enhetlig och uppgå till 450 kr. per kvartal i 1979 års penningvärde.

Jag har räknat efter vad utredningens förslag skulle innebära, och det skulle få den effekten att glesbygdssborna drabbas. Vi kan tänka oss två abonnenter som båda ringer 1 000 samtal per år. Den ena bor i glesbygden, t. ex. i Norrland, och den andra i Malmö. Samtalskostnaden för glesbygdssbon skulle bli hela 200 kr. högre än för malmöbon. Om de ringer färre samtal, kanske bara 500 samtal per år, stannar skillnaden vid 100 kr. per år, men det är ändå en ganska avsevärd skillnad.

En hög fast avgift skulle framför allt drabba pensionärer, som har en ganska liten samtalsfrekvens. Det kanske t. o. m. skulle medföra att många av dem inte skulle anse sig ha råd med telefon.

Mot denna bakgrund har vi från centern hävdats att det inte bör fastställas en enhetlig abonnemangsavgift. I stället bör man låta abonnemangsavgiften fortsättningsvis ligga på ungefär 350 kr. men öka differentieringen till glesbygdens förmån, så att avgiften där blir minst 20 kr. lägre per kvartal. Då skulle man garantera att de som har en liten samtalsfrekvens kan hålla sig med telefon även i framtiden.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som fogats till trafikutskottets betänkande av Bertil Jonasson m. fl. centerpartister.

Anf. 104 BERTIL ZACHRISSON (s):

Herr talman! Trafikutskottet och riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att telefontaxorna skall utjämnas så långt som detta är möjligt. Telefontaxeutredningen har också lagt fram ett förslag som går i denna riktning. Det förslaget är nu föremål för överväganden inom televerket och i regeringskansliet. Det vore ganska klädsamt, om herr Torwald hade det förtroendet för det centerpartistiska statsrådet att han lät honom överväga detta förslag. Jag vågar mig dock på den lilla spådomen att statsrådet, när han så småningom har övervägt förslaget, icke kommer att gå så långt som herr Torwald nu har tänkt sig. Det är emellertid rimligt att vi ger både televerket och regeringskansliet tid att på sedvanligt sätt bereda detta ärende, innan vi lägger oss i.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 105 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag skall bara kort säga att det är riktigt att vi från trafikutskottets sida vid flera tillfällen har begärt en utjämning av taxorna. Men det skall vara en utjämning mellan olika landsdelar. Vi har inte sagt att det skall vara en utjämning mellan abonnenter på samma ort som ringer mycket eller som ringer litet. Om man har en hög abonnemangsavgift blir faktiskt effekten att man kan hålla en lägre samtalsavgift. Vi menar att det är rimligt att den totala telefonkostnaden blir mer beroende av hur mycket man utnyttjar telefonen. Inte minst för pensionärerna är telefonen en väldigt viktig trygghetsfaktor, både genom att man kan nå dem och genom att de kan

nå ut. Det är därför vi finner det angeläget att just de som ringer litet skall ha möjlighet att hålla telefon även i framtiden.

Mom. a

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 55 för reservationen av Bertil Jonasson m. fl. I ledamot avstod från att rösta.

Mom. b och c

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Privatradio

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1980/81:33 om privatradio.

Anf. 106 ANDERS GERNANDT (c):

Herr talman! I motion 1326 har jag tillsammans med Sten Svensson och Eric Hägelmark försökt att företräda de intressen som representeras av landets över 100 000 användare av privatradio, det som också kallas för kommunikationsradio. Härmed avses jägare och fiskare, samer och andra fjäll- och skogsbygds människor, radioutrustade bilister och fritidsbåtägare, m. fl.

Att kunna kommunicera per privatradio måste anses vara en värdefull medborgerlig rättighet, och denna typ av kommunikation vinner också allt större förståelse och utbredning. Hittills har denna radiotrafik skett inom ett frekvensband som tyvärr är utsatt för mycket störningar. Televerket har därför utrett möjligheterna att finna ett mera lämpligt och störningssäkert frekvensband för den svenska privatradion. Detta sker i samverkan med övriga europeiska länders telemyndigheter.

Under varen 1981 har televerket kommit att intressera sig för ett nytt frekvensband, vilket troligen kommer att fastställas för svensk privatradio. Tyvärr har man därvid valt ett frekvensområde som sannolikt kommer att göra situationen mycket besvärlig för kommande privatradiotrafik på detta nya medborgarband.

Jag vill med detta anförande uttala ett antal argument emot valet av det nya frekvensbandet och därmed föra till riksdagens protokoll en form av varning för och protest mot att välja en så hög frekvens för en radiokommunikation av det slag som svensk privatradio bör vara.

Televerket planerar nämligen att välja frekvensområdet 860–920 megahertz (MHz). Detta är en mycket hög bärfrekvens, där signalenergin i viss mån uppträder i likhet med ljusets utbredning. Detta innebär att räckvidden blir avsevärt beskuren av hinder i signalens väg, genom dämpning av skog, snö etc. I den mån en räckviddsminskning skulle kompenseras med ökad sändareffekt, medför detta ökade kostnader för såväl apparater som driften av dessa.

Dessa höga frekvenser – och den därmed synnerligen korta räckvidden –

lämpar sig mycket bra för driftsäkra, kommersiella anläggningar inom koncentrerade områden, t. ex. vid byggplatser och på oljeborrplattformar, där apparatkostnaderna är av underordnad betydelse. I USA har man provat dessa höga frekvensband för medborgarradio, men allmänhetens intresse för kommunikation inom dessa frekvensområden har av flera skäl uteblivit.

Apparater och antenner för så höga frekvenser måste konstrueras och byggas med allra högsta kvalitet och precision. Utrustningen blir därför mycket dyrbar. Apparaterna måste vara temperaturlågliga för att inte ändra frekvens, och risk finns att t. ex. litet snö eller is i antenssystemet förändrar sändningsfrekvensen och därmed omöjliggör kommunikationen. Vad detta kan innebära för jägare, samer, folk på sjön i nöd och de kommande vägtrafikkommunikationerna kan var och en förstå.

Det uppges även på tekniskt håll att förbindelsen mellan apparat och antenn – t. ex. i bilar, båtar och fasta basanläggningar – inte kan ske med vanlig s. k. koaxialkabel utan måste ske med speciella vägledarrör just på grund av den höga signalfrekvensen. Servicearbete på apparater med så höga arbetsfrekvenser kan inte ske med den tekniska utrustning och den kunskap som nu finns tillgänglig i landets olika delar, och några större förutsättningar för apparattillverkning inom landet synes inte föreligga om rimliga priser skall kunna hållas.

Den motion som jag tidigare nämnde förespråkar ett frekvensområde som skulle passa betydligt bättre för såväl apparatinnehavare som tillverkare och servicepersonal. Svenska privatradioförbundet har i samråd med kommunikationsradiobranschen planerat ett system för frekvensområdet 250–290 MHz. Detta band kan dock tydligen inte accepteras av myndigheterna och därför inte heller av trafikutskottet.

Det är inte känt om televerket verkligen vill tillgodose svensk privatradio med det som är bäst med hänsyn till räckvidd, störtålighet och ekonomi. Ibland kan man få den uppfattningen att televerket anser att all telekommunikation inom landet bör gå per telefon eller genom abonnemang på mobilradiotelefonnätet.

Men säkert är att intresset för privatradiokommunikation på medborgarbandet är i ständigt stigande i vårt land. Båtradio, fjällradio, vägradio blir alltmer populärt och förhindrar många olyckor. Men man måste komma ihåg att privatradio är avsedd för privatpersoner och därför inte får kosta för mycket. I dagens läge är apparaterna för 27-MHz-bandet prisbilliga men inte störsäkra. I televerkets planering blir apparaterna visserligen störsäkra men mycket dyrbara. Någonstans däremellan ligger troligen idealsituationen. Då nu inte trafikutskottet är av den meningen får man tyvärr förmoda att svensk privatradio kommer att gå från dagens problem till problem av annan art, som kanske blir ännu större än dagens.

Herr talman! Med det här anförandet har jag avsett att uttala en form av teknisk reservation mot trafikutskottets beslut. Jag har dock inte något direkt yrkande att ställa i anslutning till trafikutskottets betänkande nr 33.

I detta anförande instämde Eric Hägelmark (fp).

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

Näringsutskottets betänkande

1980/81:66 om ändring av lån till Uddeholms AB (prop. 1980/81:192)

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 159

Torsdagen den
4 juni 1981

*Vissa ändringar
i kapitalbeskattningen*

8 § Vissa ändringar i kapitalbeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:61 om vissa ändringar i kapitalbeskattningen (prop. 1980/81:193).

Anf. 107 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Företagarnas och skogs- och jordbruksägarnas kapitalbeskattning är f. n. föremål för översyn av en parlamentarisk utredning. Denna utredning är långt framme i sitt arbete, och förslagen från den kommer att presenteras när som helst. Under sådana förhållanden brukar inte riksdagen fatta beslut om ändringar i gällande lagstiftning, om det inte finns mycket tungt vägande skäl som tvingar fram omedelbara beslut. Några sådana skäl finns inte i det här fallet. Om utskottsmajoriteten uppträtt som den brukar skulle alltså propositionen ha avstyrkts.

Men det är inte bara dessa mera formella skäl, dvs. att utredningsförslag väntas, som gör att man måste ställa sig mycket kritisk till propositionen. Rent sakligt innebär propositionens förslag att orättvisor som redan förut finns i kapitalbeskattningsreglerna blir ändå värre.

Herr talman! Låt mig ta några minuter av kammarens tid i anspråk för att förklara vari dessa orättvisor består. Jag har då inte för avsikt att gå in på fribelopp, skatteskipt eller skattesatser, för om dessa kan alltid råda delade meningar, och någon objektiv sanning går aldrig att få fram. Vad jag i stället tänkte ta upp är de värderingsregler som tillämpas när det gäller att komma fram till den förmögenhet som skall beskattas. Hårdast drabbas de som har sin förmögenhet i form av pengar, kontanta eller insatta i någon penninginrättning. Dessa får ta upp sin förmögenhet från första kronan. Samma öde drabbar dem som har värdepapper av olika slag, såsom aktier, obligationer, lånereverser e. d. Lindrigast slipper de undan som placerat sin förmögenhet i konst, antikviteter och samlingar av olika slag, såsom frimärken o. d.

Mellan dessa ytterlighetsgrupper ligger så fastighetsförmögenheter och förmögenheter placerade i rörelser. Fastighet skall tas upp till sitt taxeringsvärde. Eftersom taxeringsvärdet skall ligga på 75 % av marknadsvärdet, så innebär det alltid att fastighetsplaceringar ger mindre förmögenhetsskatt än om pengarna skulle vara insatta på bank. Då det dessutom förflyter en mycket lång tid mellan fastighetstaxeringarna och det ofta råder inflation,

Torsdagen den
4 juni 1981

*Vissa ändringar
i kapitalbeskatt-
ningen*

blir resultatet vid förmögenhetsberäkningen för fastigheter många gånger bara hälften av vad som gäller för annan förmögenhet.

För den som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk är dagens regler ändå gynnsammare.

Grundregeln är att förmögenhetsvärdena inte behöver tas upp till högre belopp än vad som motsvaras av 30 % av värdet i företaget, jordbruket eller skogsbruket. För att förhindra passiva jordägares placering av förmögenhet i fastigheter infördes en spärregel, som innebär att kapitalskatter alltid måste utgå till en så stor del som motsvarar fastigheters och skogsmarkens taxeringsvärde, givetvis minskat med på dem belöpande skulder. Det betyder att man egentligen aldrig skall kunna slippa undan förmögenhetsskatten på fastigheter enligt taxeringsvärdet.

Men i proposition nr 193 förordas nu att den s. k. spärregeln upphävs. Propositionen tillstyrks av utskottsmajoriteten, medan socialdemokraterna har reserverat sig och vill ha spärregeln kvar. Låt mig något redovisa skälen till reservationen. Kapitalskatterna tas ut, som jag inledningsvis nämnde, efter helt olika värderingsregler, och de som har sina förmögenheter placerade i skogs- och jordbruk samt i rörelser över huvud taget är redan i dag gynnade. Det är stötande, tycker jag, för vårt rättsmedvetande att de grupper som i detta avseende tillhör de mest gynnade skall erhålla ytterligare lättnader, när i övrigt bördor läggs på andra svagare grupper.

Propositionen skjuter gruppen aktiva jordbrukare i förgrunden och menar att kapitalskatterna för dessa genom de nya taxeringsvärdena blir alldeles för betungande. När man tar del av propositionen får man lätt intrycket att det är just de aktiva jordbrukarna som får den största vinsten med det här skattesänkingsförslaget. Detta är direkt vilseledande. Man har heller inte på något sätt i propositionen verifierat att det är så, nämligen att det är de aktiva jordbrukarna som skulle få den största lättnaden. I själva verket är det troligen precis tvärtom. I dag är den aktive bonden i regel en skuldsatt person som inte särskilt ofta har några besvärande förmögenhetsskatter. Dessutom är han i stor utsträckning arrendator och berörs alltså inte alls av detta. Enligt uppgifter som jag har inhämtat från mitt hemlän Östergötland brukas länets åkerjord till mer än hälften av arrendatorer. Men de berörs inte av det här. I stället får den andra parten, de som arrenderar ut, de stora skattelättnaderna. Skattelättnaden gäller alltså för jordägaren, som i mitt hemlän, Östergötlands län, ofta är den passive jordägaren.

Spärregeln kom till för att hindra passiva jordbrukare att spekulera i jord- och skogsfastigheter. Nu menar regeringen och utskottsmajoriteten att skärpningarna beträffande jordförvärvslagen har gjort spärregeln onödig. Men detta är väl ändå att gripa efter ett halmstrå för att försvara en orätfärdig skattelättnad. Det är närmast en sjuk sak. Även om skärpningen av jordförvärvslagen lyckas förhindra något enstaka spekulationsköp, fortsätter ju ändå den stora övergången till passiva ägare genom arv. Vem vill i fortsättningen förvandla en så gott som skattefri förmögenhet, placerad i en fastighet, till ett penninginnehav, som beskattas mycket hårdare och därtill

inte är inflationssäkrat? Alla skäl talar för att det förslag som utskottsmajoriteten nu förordar på ett markant sätt kommer att öka antalet passiva jordägare i landet.

Och alla de som i spekulations syfte tidigare förvärvat lantegendomar eller inte sålt sitt arvegods till aktiva brukare får nu belöningen för sin spekulering genom att bara behöva ta upp en bråkdel av sin förmögenhet till beskattning.

Tillgänglig statistik över taxeringsvärdena på lantbruk, som redovisats i propositionen, visar att lantgårdarna inte har stigit mer än andra fastigheter, exempelvis egnahem. Lantbruken har alltså blivit kompenserade genom det ökade fribeloppet och de ändrade skiktgränserna till den del de högre värdena beror på inflationen. Propositionens förslag kommer alltså i realiteten att innebära stora skattesänkningar för den här gruppen. I de fall då taxeringsvärdena blir högre än vad inflationsutvecklingen gett anledning till, är det ju fråga om en reell förmögenhetsökning och då är det också rimligt att ökad förmögenhetsskatt utgår.

Men det är på skogsegendomar – de jordbruk som har mycket skog – som taxeringsvärdena har stigit mest. Detta är en naturlig följd av den stora efterfrågan som finns och de priser som betalas för de få skogsområden som är till salu. Mot den bakgrunden verkar det för reservanterna helt rimligt att förmögenhets-, arvs- och gåvoskatten skall utgå efter de priser som verkligen betalas för skogsegendomarna.

Det är naturligtvis svårare att dra gränsen mellan passiva och aktiva skogsägare än mellan passiva och aktiva jordbruksägare. Är man exempelvis aktiv skogsägare bara för att man sköter bokföringen på sin egen gård eller för att man ger ett avverkningsuppdrag till en skogsägarförening eller ett annat företag – för att ta några exempel. Jag menar nog att den som har ett annat yrke knappast kan betecknas som aktiv skogsbrukare och vara i den belägenheten att han eller hon behöver särskilda skattepreferenser. Det torde heller inte vara särskilt besvärligt att göra ett litet extra skogsuttag, så att man får betala den något högre skatt som kommer att utgå – en skatt som får betalas av alla andra förmögenhetsägare.

När man talar om kapitalsskatter tänker man närmast på förmögenhetsskatten, men orättvisan i propositionsförslaget är kanske ändå värst i fråga om arvs- och gåvoskatten.

Om en jordägare avlider skall, enligt regeringens och utskottsmajoritetens förslag, arvsskatt utgå blott på 30 % av fastighetens taxeringsvärde, bostaden undantagen. Även om arvingarna inte är aktiva jordbrukare och heller aldrig tänker bli det skall de bara betala arvsskatt på 30 % av taxeringsvärdet för jordegendomen. Om egendomen sålts till en aktiv jordbrukare före dödsfallet blir det i stället arvsskatt på hela köpesumman. Med tanke på att arvsskatten är starkt progressiv vid stora arv, förstår var och en att de nya reglerna inte är särskilt bra för de aktiva jordbrukare som hoppas att själva kunna förvärva en gård. Antalet gårdar till salu på öppna marknaden kommer att bli ännu mindre på grund av orättvisa arvsskatteregler.

Torsdagen den
4 juni 1981

*Vissa ändringar
i kapitalbeskatt-
ningen*

Herr talman! På en punkt anser också reservanterna att en ändring behöver komma till stånd för att få bort orimliga konsekvenser av för högt satta taxeringsvärden. Det gäller de fall då uthyrda tomter nu åsatts ett taxeringsvärde som är lika högt om tomten är uthyrd på kort eller lång tid och oberoende av om en låg eller hög ersättning utgår, oberoende av hur lång tid hyran har bestämts för, oberoende av om tomten kan avyttras eller inte och om den bestämda hyran kan ändras under hyrestiden. Samma taxeringsvärden gäller ändå alltid, och det anser reservanterna också vara ett problem. Men vi menar att detta problem inte löses genom att man inför en regel om reducering till 30 % vid värderingen, utan denna fråga måste klaras av genom ändringar i reglerna om fastighetstaxering. Vi yrkar alltså på en beställning hos regeringen, och en sådan beställning borde kunna effektueras i sådan tid att de nya värdena inte hinner få genomslag för den nya förmögenhetsskatten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Anf. 108 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Den svenska kapitalbeskattningen har sedan länge utgjort ett stort bekymmer för de mindre och medelstora företagen. Politikerna har haft detta klart för sig, och under 1970-talet genomfördes en del reformer för att inte i alltför hög grad försvåra och förhindra inte bara generationsskiften utan också företagets normala drift.

1970 kom den första lättningen i arvs- och förmögenhetsskatten för företag vilkas substansvärde inte översteg 2 miljoner. Reduceringen av detta substansvärde kunde i vissa fall ske med 25 %.

1974 kom lätttnadsregler som också utvidgades till att omfatta gåvoskatten. Det är att märka att dessa båda reformer skedde under den tid då socialdemokraterna hade regeringsmakten i landet. Om socialdemokraterna nu skulle sitta vid makten är det min övertygelse att de också hade varit nödsakade att göra någonting, även om de nu går emot regeringens förslag och nöjer sig med den skiktändring i förmögenhetsskatten som vi beslöt om i höstas.

Den borgerliga regering som tillträdde 1976 hade fullt klart för sig att ett framgångsrikt småföretagande är något av ett livsvillkor för vårt land, och man hade den självklara ambitionen att inte missgynna denna form av företagande genom orimliga skattepålagor.

Det hela utmynnade i det s. k. småföretagarpaketet som riksdagen antog hösten 1977 och som bl. a. innebar att vid förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattnings substansvärdet av förmögenheten skulle reduceras till 30 %. Som bekant gjordes det då ett undantag för jordbruket. Man införde en s. k. spärregel som innebar att 30 %-procentsreduktionen enbart medgavs för jordbrukets ekonomibyggnader. Skälet till denna diskriminering av moderneringen var att man ville undvika att kapitalstarka personer skulle kunna använda jordbruket som placeringsobjekt för att på så sätt minska

förmögenhetsbeskattningen. Jorden borde inte få bli ett spekulationsobjekt för passiva jordägare. I dag är emellertid läget annorlunda, och flera skäl talar för ett annat synsätt än det som rådde 1977.

Den skärpta realisationsvinstbeskattning som trädde i kraft den 1 januari i år har minskat fastighetsspekulationen, även om Erik Wärnberg kanske inte godkände det argumentet i sitt anförande nyss. Men det finns andra argument som han kanske har tagit större hänsyn till men som han inte nämnde i sitt anförande.

1979 års jordförvärvslag innebär väsentligt vidgade möjligheter för lantbruksnämnderna att göra ett förvärvstillstånd beroende av om den tilltänkte köparen har för avsikt att själv bruka fastigheten och bosätta sig på den. Vidare har möjligheterna till priskontroll vidgats. Men det allra tyngst vägande skälet för att avskaffa spärregeln är de mycket kraftiga höjningar av taxeringsvärdena som kommer att gälla fr. o. m. nästa års deklaration. För jordbruksfastigheter väntas en höjning på i genomsnitt över 100 % och för skogsfastigheter en höjning med både 200 och 300 %.

Dessa uppräknade skäl är enligt min uppfattning mer än tillräckliga för avskaffande av spärregeln för jordbruksfastigheter, men beklagligtvis har det inte gått att få enighet i skatteutskottet härom.

Erik Wärnberg nämnde i sitt anförande att konst och antikviteter var den allra fördelaktigaste formen av förmögenhetssparande, eftersom den inte beskattades alls. Jag delar den uppfattningen, men det är mycket svårt att utöva en tillräcklig kontroll så att det går att förmögenhetsbeskatta dessa objekt. Jag håller med om att det är olyckligt, ty det är improduktiva investeringar som sker i dessa föremål.

Därnäst, sade Erik Wärnberg, var det aktier som skulle tas upp till sitt fulla förmögenhetsvärde. Ja, men aktieägaren har faktiskt kompensrats något genom att vi som bekant i höstas minskade skatten på utdelningsinkomster.

Socialdemokraterna har reserverat sig med den motiveringen att skikten i förmögenhetsbeskattningen har räknats upp, och detta tycker de kan räcka. Det är märkligt att socialdemokraterna sålunda accepterar att medelstora och större jordbruksföretag, om ingenting görs, efter nästa års taxeringsvärdehöjning kommer att drabbas av en i många fall mycket kraftig kapital-skattehöjning.

När spärregeln infördes 1979 diskriminerades småföretagande jordbruk bara för att dess arbetande kapital i stor utsträckning var hänförligt till själva fastigheten, dvs. huvudsakligen jorden. För många andra småföretagargrupper ligger det arbetande kapitalet huvudsakligen i maskiner och redskap med betydligt fördelaktigare värderings- och beskattningsregler.

Enligt min uppfattning var det en olycklig orättvisa när spärregeln infördes, och det finns ingen anledning att inte bara permanenta denna orättvisa utan också förstärka den, vilket tvivelsutan blir fallet om ingenting ytterligare görs för att reducera verkningarna av de nya taxeringsvärdena.

I sin reservation kritiserar också socialdemokraterna regeringen för att den

Torsdagen den
4 juni 1981

*Vissa ändringar
i kapitalbeskatt-
ningen*

inte inväntar 1980 års företagsskattekommittés utredning om permanenta kapitalskatteregler för förmögenhet nerlagd i jordbruk, skogsbruk och rörelse. Man föregriper enligt deras mening utredningen genom de lagstiftningsåtgärder som föreslås i proposition 193.

Jag delar inte den uppfattningen. Av flera skäl var det inte lämpligt att uppskjuta fastighetstaxeringen ett år i förhoppningen att företagsskattekommittén skulle hinna lägga fram ett betänkande. Erik Wårnberg ansåg att den skulle hinna göra det. Ännu är den emellertid inte färdig, och när den väl är det skall förslaget ut på remiss och en proposition skall utarbetas och riksdagsbehandlas. Jag tror att tiden hade blivit mycket knapp. Den föreslagna lagstiftningen är därför nödvändig för att mildra verkningarna av taxeringsvärdeshöjningarna. Det anges också i propositionen att man i den inte har tagit ställning till hur ett permanent system skall utformas för kapitalbeskattning av företagsförmögenhet.

I sitt anförande kritiserade Erik Wårnberg det passiva ägandet och även arvs- och gåvobeskattningen. Det står tydligt angivet i propositionen att 1980 års företagsskattekommitté skall undersöka om det går att göra någon skillnad i beskattningen av det passiva och det aktiva ägandet.

Propositionen innehåller ytterligare två förslag när det gäller beskattning av företagsförmögenhet. Det gäller dels täkt- och exploateringsmark, dels vissa byggnader och tomter som regelbundet hyrs ut för fritidsändamål.

Tidigare har täkt- och exploateringsmark taxerats som en del av en jordbruksfastighet, men efter årets allmänna fastighetstaxering skall den alltid utgöra en särskild taxeringsenhet och beskattas som annan fastighet. Marken kommer således inte att behandlas som en tillgång i jordbruket utan blir i stället i många fall en tillgång i en rörelse. Därmed är det också naturligt att sådan mark omfattas av kapitalskattelättnaderna för företagsförmögenhet.

Socialdemokraterna har gått emot även detta förslag men utan någon närmare motivering vare sig i motionen eller i reservationen.

Byggnader och mark som hyrs ut för fritidsändamål har åsamkats en mycket kraftig taxeringsvärdesstegring. I skärgården kan det röra sig om en tiodubbling. Efter årets nya taxeringsregler kan varje sådan uthyringsstuga bilda en särskild enhet som blir mycket kraftigt upptaxerad. Sådana fastigheter är ofta utarrenderade på lång tid och mot en relativt ringa ersättning. Även om en sådan uthyrningsverksamhet inte utgör rörelse i skatterättslig mening, bör enligt både propositionen och skatteutskottet samma kapitalskattelättnader tillämpas som för rörelsetillgång. Vissa krav beträffande verksamheten har dock uppställts. För det första måste fastigheterna regelbundet hyras ut för fritidsändamål. För det andra måste verksamheten ha en viss minsta omfattning. När det gäller tomter måste uthyrningen omfatta hela året och beträffande byggnader åtminstone hela somrarna.

Socialdemokraterna är i sin reservation medvetna om de problem som kommer att uppstå när det gäller kapitalbeskattningen av tomtplatser, men man vill inte acceptera regeringens modell till lösning. I stället vill man, som

vi hörde nyss, att de uppkomna svårigheterna skall avhjälpas inom ramen för fastighetstaxeringen. Man anvisar inte hur utan vill att regeringen skyndsamt tar ett initiativ i frågan.

Ja, i så fall skulle det verkligen vara bråttom för att hinna få igenom en sådan reform till årsskiftet. Enligt skatteutskottets uppfattning är det lämpligare att följa propositionens förslag att kapitalbeskatta dessa fastigheter som övrig företagsförmögenhet.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i skatteutskottets betänkande nr 61.

Anf. 109 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Herr Wachtmeister har nu skjutit småföretagarna framför sig. Han anser att förmögenhetsskatten är ett småföretagarproblem, vilket det naturligtvis inte är. Småföretagarna har inte några förmögenhetsskatter. Deras problem är att få det hela att gå ihop och att klara av sina stora skulder.

Förmögenhetsskatten är ett problem för ett mycket litet antal människor i vårt land, och det skulle herr Wachtmeister ha fått klart för sig, om man hade väntat på materialet från utredningen, som jag har varit i tillfälle att studera och som visar att detta är ett oerhört litet problem, kvantitativt sett. Ytterst få människor har verkligt stora problem med förmögenhetsskatten. Brådskan har alltså varit helt omotiverad när regeringen har slängt fram den här propositionen.

Dessutom är det inte fråga om bara att få bort verkningarna av fastighetstaxeringen. Låt oss ta som exempel en ren jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde som i dag ligger på 1 milj. kr. och som har fått den höjning som herr Wachtmeister talade om, alltså på 100 %, så att den kommer upp i ett taxeringsvärde på 2 miljoner. Ägaren till den fastigheten kommer med regeringens förslag, som tillstyrkts av utskottet, inte bara att bli kompenserad för höjningen av taxeringsvärdet utan får dessutom en väsentlig skattelindring – ja, en enorm skattelindring helt enkelt.

Det är så förslaget i propositionen verkar, och då fanns det väl ingen rimlig anledning att ha sådan brådska.

Vidare behöver lagförslaget inte vara klart till nyåret, eftersom en lagstiftning i sänkande riktning mycket väl kan genomföras retroaktivt. Det hade alltså varit mycket lätt att vänta litet grand med detta förslag i stället för att kasta fram det.

Jag har en bestämd känsla av att man har kastat fram förslaget i panik för att få det gjort innan man fick det underlag som hade visat att de nu föreslagna åtgärderna inte alls hade behövts. Så tror jag faktiskt att det ligger till.

Jag tycker att man skall ha en neutral beskattning. Om man är jordbrukare, skogsägare eller egnahemsägare eller om man gör en god gärning och sparar pengarna på bank eller i aktier, skall man betala samma skatt. Det skall inte vara så att en passiv jordägare som sitter med sin

förmögenhet placerad på ett visst sätt skall slippa undan förmögenhetsskatt. Vad som nu sker är att dessa personer får en väsentlig skattelindring.

Jag accepterar att arbetande kapital i ett företag som är svårt att få fram till förmögenhetsbeskattning skall beskattas lindrigare, men jag accepterar inte att de som kallar sig företagare och deklarerar som företagare men inte är företagare utan passiva jordägare skall få en stor skattelindring, medan de som sparar på bank eller i aktier och obligationer skall betala förmögenhetsskatten fullt ut. Det är en orättfärdig beskattning.

Anf. 110 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Alla kategorier skall betala samma skatt, säger Erik Wärnberg. Men i så fall skulle man ha omfattat jordbrukarna med den här 30-procentsregeln när den infördes för småföretagarna i övrigt. Så skedde inte, och förhoppningsvis rättar vi nu till den orättvisan. Då blir det för de kategorierna att betala samma skatt.

Förmögenhetsskatten är betungande för många, särskilt efter höjningen av värdena, och den skall tas av beskattade medel. En företagare skall alltså ta ut så mycket mera ur sitt företag att han med beskattade medel och efter att ha erlagt arbetsgivaravgifter också kan betala förmögenhetsskatten.

Även när det gäller förmögenhetsskatten har vi faktiskt världsrekord. Det finns många med oss jämförbara länder som inte har någon förmögenhetsskatt alls: Belgien, Frankrike, Storbritannien, Italien, Portugal. Västtyskland har 0,5 % där vi har maximalt 2,5 %. Holland har 0,5 %. Österrike har 1 %, Schweiz har under 1 % osv. Vi är sannerligen inte gynnade när det gäller den sortens beskattning.

Nu säger Erik Wärnberg att det förefaller honom som om det här var en åtgärd i panik. Men nej. Det var inte lämpligt att uppskjuta fastighetstaxeringen. Vi hade den frågan uppe i skatteutskottet, och Erik Wärnberg ville absolut inte ha uppskov och det ville inte skatteutskottet i övrigt heller. Därför var det nödvändigt att göra någonting, och det står tydligt i propositionen att det här är ett förslag som vi tar nu i väntan på att kunna få en mera permanent beskattningsform för dessa kategorier inkomsttagare. Hade vi inte gjort det, hade man med skäl kunnat använda talesättet: Medan gräset gror dör kon.

Anf. 111 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Jag nekar inte till att vi har hårda förmögenhetsskatter i det här landet. Det är riktigt, men vi har oerhört höga inkomstskatter också. Vi har alltså ett system där vi tar ut rätt höga skatter av människorna, och vi kan alltid diskutera om skattetrycket är för högt eller inte. Vad jag hela tiden har stått här och talat om är emellertid att skattetrycket skall vara lika för alla människor i landet. Vissa skall inte komma undan de här höga skatterna genom att kalla sig företagare eller jordägare eller någonting sådant, medan andra, som gör en lika god gärning genom att placera sina pengar på banken, måste betala skatt. Det är det som jag menar är felaktigt. Vi måste ha en beskattning som är neutral.

När jag säger att jag accepterar att det verkligt arbetande kapitalet i svenskt näringsliv beskattas lindrigare så menar jag allvar. För det är så svårt att få fram det. En uppskovslinje kanske vore bättre än en sänkning av nivån. Jag är beredd att hjälpa de företagare som har problem, men jag är inte beredd att hjälpa det stora flertalet som inte har några problem alls och som i dag kommer att få de stora skattelättnaderna.

Knut Wachtmeister talade själv om, att när vi genomförde den nuvarande förmögenhetsbeskattningen skapade vi den 30-procentiga spärregeln därför att vi ville förhindra spekulation i fastigheter. Nu har den plötsligt upphävts på grund av att vi har fått en något annorlunda jordförvärvslag, vilken – som jag sade i mitt inledningsanförande – förhindrar en och annan spekulation men inte gör ett enda dugg åt arvsfallen, och de är ändå det stora flertalet när det gäller de här fastigheterna. Och alla de som har lyckats spekulera under ärens lopp får nu samma favör. De får en belöning för att de har lyckats spekulera tidigare.

Den regel som jag tyckte var den enda rimliga regeln när vi genomförde den nuvarande kapitalbeskattningen och som gjorde att jag till nöds kunde acceptera den låga nivå som vi då fick, också den tar man nu bort. Jag upprepar än en gång: Man klarar inte bara av den ökade fastighetstaxeringen, utan man får stora skattelättnader därutöver, om man inte har fått speciella stora taxeringshöjningar utan har de normala. Vad jag hela tiden har understrukt är att skattesystemet inte skall vara olika för olika människor, beroende på vilket yrke de har hamnat i.

Anf. 112 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag skall anföra ett exempel på hur taxeringsvärdeshöjningen kan slå, om man inte gör någonting åt detta problem. Jag har hämtat exemplet ur tidningen Land. En skogsfastighet med en belåning på 100 000 kr. har fått sitt taxeringsvärde höjt från 470 000 kr. till 1 457 000 kr. Fastighetens förmögenhetsskatt skulle höjas från 1 725 kr. till 16 000 kr. Med spärregeln blev höjningen bara 200 kr., dvs. till 1 925 kr.

Gå ut och fråga den skogsägaren om han har några möjligheter att ur produktionen ta ut så mycket pengar att han kan betala denna förhöjda förmögenhetsskatt!

Det är en sak som vi inte har diskuterat tidigare i kväll och som belastar skogsvården och skogsbruket, nämligen skogsvårdsavgiften. Den har på mycket kort tid, på två år, höjts från 0,09 % till 0,6 % – ungefär en sjudubbling. När sedan taxeringsvärdena tredubblas – som ofta är fallet – betyder det att skogsvårdsavgiften för många kommer att tjugodubblas på två år, vilket naturligtvis innebär en oerhörd belastning.

Erik Wärnberg, gå ut och fråga jordbrukare hur de tycker det är med lönsamheten! Jag kan garantera svaret: Svenska jordbrukare har inte råd med en ytterligare ökad belastning i form av högre kapitalskatter. Erik Wärnberg ömmar för dem som vill spara på bank eller spara i aktier. Ja, det är betydligt svårare att få loss kapital om det är bundet i jord eller i skog eller

Torsdagen den
4 juni 1981

*Vissa ändringar
i kapitalbeskatt-
ningen*

någon annan rörelse än om det är placerat i andra former av sparande. Jag skall tillägga att det också gynnar de anställda i företagen, om företagen inte skattar sig till döds.

Erik Wärnberg vill komma åt de passiva ägarna – O.K. Men vill man komma åt några behöver man inte slå mot alla. Men så blir fallet om man inte gör något åt de orimliga kapitalskatter som vi nu förhoppningsvis kommer att få förändring i.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 113 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Vi diskuterar i dag skatteutskottets betänkande 61 angående vissa ändringar i kapitalbeskattningen. Dessa är en direkt komplettering av riksdagens beslut i höstas angående kapitalbeskattningen. I proposition 1980/81:42 angående villaskatten behandlades också arvs- och förmögenhetsskatten. I denna proposition anmälde budgetministern att det under våren 1981 skulle komma att framläggas en proposition om beskattningen av det i företagen bundna kapitalet. Motivet för ändringen var de höjda taxeringsvärden som 1981 års fastighetstaxering kommer att medföra.

Jag har sagt detta speciellt därför att det här kan ges sken av att det skulle komma som ett illa förberett ärende. I och med att frågan har diskuterats minst ett halvår, så är det vederlagt att frågan har varit förberedd och att den skulle komma att framläggas under våren. Ser vi tillbaka till åren som har gått finner vi att det är alldeles riktigt som har sagts att vi år 1970 fick speciella regler för beskattning av det i företagen bundna kapitalet. Det var under den socialdemokratiska regeringens tid. Dessa regler ersattes 1974 av nya bestämmelser, och 1977 fick vi de nu gällande bestämmelserna.

Jag vill nämna några av anledningarna till dessa särskilda regler för det i företagen bundna kapitalet. Det gäller framför allt den uppfattning som man har haft och som jag hoppas att man också i fortsättningen skall ha, nämligen att det i företagen arbetande kapitalet skall beskattas på en lägre nivå än övrigt kapital.

Vi skall också veta att det är rätt stora kapital som är bundna i jordbruk och skogsbruk och som ger en relativt sett låg avkastning. Dels är beskattningen för juridiska personer väsentligt lägre, och vidare är inte förmögenhetsskatten avdragsgill. När man diskuterar hur förmögenhetsskatten fungerar, bortser man rätt ofta ifrån att när det gäller större förmögenhetsägare har vi den s. k. 80/85-procentsregeln, som i de fallen reducerar förmögenhetsskatten betydligt. Det är mellangruppen som drabbas hårdast av det uttag som vi har f. n. när det gäller kapitalbeskattningen.

En stor majoritet i riksdagen, socialdemokraterna inräknade, var i början av 1970-talet enig om att speciella regler borde fastställas för beskattningen av det i företagen arbetande kapitalet. Jag är något förvånad över och beklagar att skatteutskottets ordförande i dag inte håller fast vid denna princip, när han säger att kapital egentligen borde beskattas på likartat sätt.

Vi var ganska eniga om dessa beskattningsregler under den tid som socialdemokraterna hade majoritet. Det var min förhoppning att socialdemokraterna även framgent skulle inse det nödvändiga i att lägre beskatta det kapital som arbetar i företag. Det riktas inga protester mot beskattningsreglerna för det kapital som är bundet t. ex. i en starkt mekaniserad produktionsapparat. Man accepterar en låg beskattning av det kapitalet. Men är kapitalet bundet i mark, som ju är en av de viktigaste produktionsapparaterna inom jordbruket, accepterar man inte en likartad nedskrivning av värdet. Detta har jag ganska svårt att förstå.

I den reservation som fogats till betänkandet säger man att den förändring i kapitalbeskattningen som genomfördes i höstas är tillräcklig och har skapat betryggande garantier för att kapitalskattebördan för tillgångar i jordbruk och rörelse inte kommer att vara oskäligt hög. Jag är ganska förvånad över detta uttalande, för det innebär att man accepterar en ändrad förmögenhetsbeskattning med hänsyn till de förändringar som skett av taxeringsvärdena för villor och bostadsfastigheter. Men när det gäller det arbetande kapitalet som representeras av markvärdet i en jordbruksfastighet accepterar man inte en nedjustering. Det har ju skett samma höjning av taxeringsvärdena för tomtmarken och bostadsbyggnad på jordbruksfastigheterna som på andra bostadsfastigheter. Den justering som skedde i höstas har samma betydelse för alla som äger bostadsfastigheter. Bostäderna på jordbruken är undantagna från den nu föreslagna reduceringen. Om man accepterar de regler som fastställdes i höstas, innebär det att man accepterar den sänkning av förmögenhetsskatten som föranleds av höjda taxeringsvärden på bostadsfastigheter men man medger inte någon reducering av det arbetande kapitalets beskattning. Det anser jag vara ytterst beklagligt.

Vi vet att den fastighetstaxering som nu är i det närmaste klar kommer att innebära mycket stora höjningar av taxeringsvärdena på jordbruks- och skogsfastigheter. Jag känner till att det inom vissa områden finns fastigheter vilkas taxeringsvärden mer än fyrdubblats. Som var och en förstår kommer det att medföra en ökad beskattning med tiotusentals kronor.

Vi har fått en ändring av jordförvärvslagen, och jag tror inte att man skall underskatta betydelsen av den. Det finns en mycket klar bestämmelse som förhindrar spekulation vid köp av jordbruks- och skogsfastigheter. Samtidigt har lantbruksnämnderna fått i uppgift att kontrollera prisnivån. Den lagstiftningen fungerar tillfredsställande, och det är en mycket stark motivering till att man nu kan ta bort regeln. För min del anser jag att man i lantbruksnämnderna har en garanti för att spekulation inte kan förekomma. Man har också ett grepp om prissättningen.

Beträffande de passiva ägarnas eventuella fördelar eller risken för att andelen passiva ägare skulle öka uttalar såväl departementschefen som utskottet att man förutsätter att 1980 års företagsskattekommitté verkligen prövar möjligheterna att utforma regler som begränsar lättnaderna vid de passiva fastighetsinnehavaren utan att samtidigt medföra hämmande effekter för de egentliga jordbruksföretagen.

Torsdagen den
4 juni 1981.

*Vissa ändringar
i kapitalbeskatt-
ningen*

Jag anser att vi skall avvakta och se vad utredningen kommer med på denna punkt. Det har också sagts i debatten att det är företagsskattekommittén som skall framlägga förslag om definitiva regler – detta är ett provisorium.

Nu kan det inte vara riktigt att låta bestämmelser fortsätta att gälla i avvaktan på en utredning – bestämmelser som kan åstadkomma så pass betydande problem för vissa grupper i samhället. Jag anser för min del att vi också i dag borde kunna hålla fast vid den uppfattning som var förhärskande i alla partier i början av 1970-talet.

Låt oss inte skapa alltför stora motsättningar på denna punkt, utan se som mål att åstadkomma ett så rättvist och likartat system som möjligt för hela näringslivet, oberoende av företagsform. Jag ser det förslag som här har presenterats som ett led i denna strävan.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande.

Anf. 114 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det sista som Stig Josefson sade, om den gemensamhetsanda som varit förhärskande i början av 1970-talet, då vi ändå i stort sett i enighetens tecken tyckte att det arbetande kapitalet i företaget skulle åtnjuta en viss skattenedsättning. Stig Josefson anser att vi skall ha samma åsikt i fortsättningen. Det är just jämt vad vi har, det! Det är inte vi som har sprungit ifrån denna ordning, utan det är den borgerliga sidan, som vill göra den förmån vi var överens om på 1970-talet dubbelt så stor.

Är det bara fråga om att hjälpa beskattningen av det i företaget arbetande kapitalet ner till en viss nivå – inte ta bort beskattningen helt och hållet – då kan vi mycket väl bli överens också i fortsättningen. Men vi måste angripa det passiva ägandet. Bara för att man har placerat sin förmögenhet i jord eller skog skall man däremot inte få del av samma skattelättnader, utan att man egentligen bedriver någon verksamhet. Det är på den punkten våra uppfattningar är olika.

Jag tycker annars att vi skall försöka hjälpa det arbetande kapitalet i företaget. Men vi skall samtidigt inte skapa ett system som gör det nära nog omöjligt för aktiva jordbrukare att i fortsättningen få tag i en gård, därför att ingen som har fått en gård i släkten någonsin kommer att sälja den längre, på grund av att det är så oerhört förmånligt att ligga kvar med ett passivt ägande.

Stig Josefson frågade varför man inte skall ha samma skiktgränser och fribelopp osv. på rörelse som man har på eget hem. Jo, det har man visst det! Man har exakt samma fribelopp och samma skiktgränser på rörelse som på eget hem – de beskattas precis lika. I propositionen och i utskottsbetänkandet har man gett den jordägandes bostad precis samma status som en egnahemsägares, och han har precis samma fribelopp. Men han kan inte samtidigt få fribelopp både på ett eget hem och på rörelse. För då skulle han ju få dubbelt fribelopp och fördubbla skiktgränserna. Man måste lägga ihop en

människas förmögenhet, och hon får bara ett fribelopp för denna. Har man både en bostad och en rörelse, kan man bara få lättnaden på det ena stället, givetvis.

Departementschefen säger att utredningen på något sätt skall hitta en metod att skilja det passiva kapitalet från det arbetande kapitalet. Men varför kunde vi då inte ha inväntat resultatet av denna utredning, som håller på att arbeta fram en lösning? Utredningen befinner sig i slutskedet, och den kommer med ett delbetänkande redan i höst. Varför inte avvakta och se om utredningen verkligen lyckas? Det vet vi ingenting om. I stället hastar ni fram ett beslut här i riksdagen.

Så var det fråga om produktionsapparaten. Skall inte en maskinuppsättning ha samma förmån som en gård? Det kanske den inte skall ha, för man brukar inte passivt äga en svarv, som står till ingen nytta, men däremot kan man mycket väl passivt äga ett jordbruk. Så likartade är de alltså inte.

Anf. 115 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Det är väl bäst att vi klarar av bostäderna först.

När det gäller förmögenhetsbeskattningen behandlas jordbrukets bostäder på exakt samma sätt som villorna. Den justering av kapitalbeskattningen som skedde i höstas har samma effekt för jordbrukaren, rörelseidkaren och villaägaren. Då är det området klart.

Socialdemokraternas reservation innebär att de inte på något sätt är beredda att ändra reglerna, trots att marken har ökat i värde. Det har förts en jordbrukspolitik som gjort att enheterna har blivit större och större, och vi vet att detta betyder att det blir avsevärt större belopp när man räknar med procentuell höjning. Det är ju här som problemen uppstår, eftersom man inte vill medge någon justering av skatten på det i företaget arbetande kapitalet. Man medger en lägre beskattning av kapital som ligger i villorna men inte av det arbetande kapitalet. Det förvånar mig att socialdemokraterna intar den ståndpunkten.

När det gäller passivt ägande har jag redan sagt att utredningen skall se närmare på den saken. Erik Wärnberg frågar varför man inte kan vänta. I höstas diskuterades det mycket huruvida utredningen skulle bli färdig. Hela vintern diskuterades det om att det skulle presenteras ett förslag, men hitintills har vi inte sett till något. Skulle budgetministern och regeringen stå fast vid löftet från i höstas om att ett förslag skulle presenteras på vårkanten, kunde man inte avvakta längre. Faktum är att det rör sig om ett provisorium. Vi får se vad utredningen kan presentera när det gäller den bit som Erik Wärnberg känner stor oro för. Som Erik Wärnberg sade så är det, särskilt när det gäller skog, besvärligt att dra gränsen mellan passivt och aktivt ägande.

Anf. 116 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig genast bekräfta att det beträffande bostadsfrågorna är precis samma sak vare sig man är ägare till en jordbruksfastighet eller till

Torsdagen den
4 juni 1981

*Vissa ändringar
i kapitalbeskatt-
ningen*

ett s. k. egnahem. Man har samma skiktgränser och samma fribelopp. Men det är väl ändå inte så, att man skall ha nya skiktgränser och nya fribelopp, när man kommer över till en ny förmögenhet. Man kan ju bara bli kompenserad en gång för inflationen. Får man den kompensationen när det gäller rörelsen eller bostaden är ju egalt. Man slår ju ihop all den förmögenhet som en och samma människa äger, varför det inte spelar så särskilt stor roll vilket man väljer.

Dessutom, beträffande hela den del av rörelsen som inte är att hänföra till fastighet får man ju under alla omständigheter räkna med dessa 30 %. Och för dem som driver en stor rörelse med mycket annat än själva fastigheten kommer det här inte att betyda ett enda dugg. För maskiner, inventarier, lager och allt annat har vi ju 30-procentsregeln, vilket och detta även totalt med fastigheten inräknad, innebär att fastigheten kan tas bort i alla fall. Först skall man ha lättnader beträffande bostaden för att kunna få en höjning när det gäller den övriga delen av jordbruksfastigheten, den saken är klar. Men någon höjning borde man väl orka med. Det borde ju inte antas ett förslag som är sådant – för det är det här förslaget – att det i regel innebär en skattesänkning vid en normal höjning av taxeringsvärdet.

Anf. 117 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Som jag ser det måste man betrakta det kapital som är bundet till bostaden som den enskilde individens privata kapital, medan det arbetande kapitalet är bundet i rörelsen. Detta är två skilda saker.

Vill man hålla fast vid den tidigare ståndpunkten att det skall vara lägre beskattning av det arbetande kapitalet, måste man väl också acceptera att nu göra en justering efter en förändring som föranlett en så betydande höjning av värdet.

Fortfarande kan jag inte förstå att företagaren eller jordbrukaren som lägger ner och binder ett stort kapital i en fläskfabrik eller en äggfabrik skulle ha rätt att skriva ned det, men att den som satsar på vegetabilieodling och har sitt arbetande kapital placerat i åkermark inte skulle få lova att göra det. Och det är egentligen där skillnaden ligger.

Anf. 118 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Det är viktigt att vi skapar förutsättningar för en rikare fritid för breda folkgrupper, särskilt för dem som har de sämsta ekonomiska möjligheterna. Inte minst gäller detta våra storstadsområden.

En betydelsefull del i detta arbete har varit och är att medverka till att få ett utbud av uthyrningsstugor som ett alternativ till de privata fritidshusen. Med uthyrningsstugor som komplement till jordbruk eller fiske i glesbygds- och skärgårdsområden får fler människor möjlighet till rekreation och avkoppling till överkomliga kostnader samtidigt som ortsbefolkningen i dessa delar av landet får ökade utkomstmöjligheter.

Den nu avslutade fastighetstaxeringen innebär ett allvarligt hot mot uthyrningsverksamheten, i varje fall i vissa delar av landet. Dessa fastigheter har utbrutits och fått beteckningen "annan fastighet", samtidigt som

taxeringsvärdena kommit att beräknas med utgångspunkt i värdet på de privata fritidshusen och inte det avkastningsvärde som uthyrningsstugorna representerar. De konsekvenser detta får för taxerings- och förmögenhetsvärden leder till att uthyrningsstugorna kommer att försäljas som privata fritidshus och inte stå till förfogande för uthyrning.

Ur samhällets synpunkt är detta inte en önskvärd utveckling. Vi bör i stället medverka till att hålla samman dessa enheter med övrig rörelseverksamhet som uthyrningsobjekt och motverka försäljning.

Samma resonemang gäller för arrendetomter.

I dessa avscenden innebär förslagen i proposition 1980/81:193 en förbättring genom att där föreslås att dessa fastigheter under vissa förutsättningar skall få behandlas som ingående i rörelse och företagsförmögenhet.

Med hänsyn till kammarens ansträngda tidsschema avstår jag från ytterligare argumentering och nöjer mig med att i dessa avseenden yrka bifall till propositionen, medan jag i övriga delar ansluter mig till synpunkterna i reservationen, för vilka Erik Wärnberg talangfullt har argumenterat.

Utskottets hemställan såvitt avsåg åttonde stycket i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ i förslaget om ändring i lagen om statlig förmögenhetsskatt

Utskottets hemställan i denna del bifölls med 162 röster mot 135 för reservationen av Erik Wärnberg m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Utskottets hemställan i övrigt

Utskottets hemställan bifölls med 149 röster mot 148 för reservationen av Erik Wärnberg m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

9 § Föredrags

Skatteutskottets betänkande

1980/81:62 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Australien
(prop. 1980/81:197)

Lagutskottets betänkanden

1980/81:29 om ändring i bostadsrättslagen (prop. 1980/81:148)

1980/81:32 om ändring i lagen om försäkringsavtal (prop. 1980/81:191)

Vad utskotten hemställt bifölls.

10 § Vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen, m. m.

Föredrags socialförsäkringsutskottets betänkande 1980/81:29 om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen, m. m. (prop. 1980/81:187).

Torsdagen den
4 juni 1981

*Vissa ersättningar
till sjukvårdshu-
vudmännen,
m. m.*

Anf. 119 SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Det föreliggande betänkandet från socialförsäkringsutskottet behandlar den överenskommelse som träffats mellan regeringen och sjukvårdshuvudmännen om vissa ersättningar från sjukförsäkringen under åren 1982–1983. För sjukförsäkringen innebär de nya ersättningsreglerna en sammanlagd kostnadsökning med 589 milj. kr. Statens bidrag till sjukförsäkringen för finansiering av bl. a. sjukvården uppgår därmed till 3 890 milj. kr. för budgetåret 1981/82.

Låt mig gärna tillägga att summan understryker det principiellt viktiga beslut som riksdagen fattade i anslutning till den s. k. 7-kronorsreformen 1969. Som bekant innebär beslutet att utöver 7-kronorsreformen skulle försäkringen också ekonomiskt främja den öppna sjukvårdens utbyggnad.

Det bör även påpekas att den träffade överenskommelsen innebär att bl. a. olika avgifter för de enskilda kommer att höjas under den fastställda avtalstiden. Det är ett enhälligt betänkande som föreligger, och några motioner har inte väckts med anledning av den proposition som redovisar den föreliggande avtalsöverenskommelsen. De motioner som utskottet haft att behandla i anslutning till propositionen daterar sig till den allmänna motionstiden i början av året.

Herr talman! Jag har emellertid inte begärt ordet för att kommentera det ingångna avtalet utan för att i all korthet göra ett påpekande.

I den träffade överenskommelsen har förutsatts att socialstyrelsen kommer att utfärda rekommendation om allmän skyddsympning mot mässling, påssjuka och röda hund av barn vid 1 1/2 års ålder. Vi har i utskottet funnit anledning erinra om att det ekonomiska ansvaret för skyddsympningsverksamheten för barn i dessa åldrar i sin helhet har övertagits av sjukvårdshuvudmännen fr. o. m. den 1 januari 1980.

Av propositionen framgår att socialstyrelsen hos regeringen har begärt bemyndigande att få utfärda rekommendation om skyddsympningar också för barn vid 12 års ålder.

Skyddsympningsverksamheten för barn i skolåldern faller emellertid under kommunernas ansvar, varför frågor i anslutning till denna verksamhet inte har kommit att omfattas av den aktuella överenskommelsen med sjukvårdshuvudmännen.

Det finns anledning att understryka angelägenheten av att frågan om skyddsympningar av barn i 12-årsåldern också får sin lösning, något som socialstyrelsen således har begärt och som har förordats av barnläkarna.

Anf. 120 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Också en vpk-motion finns behandlad i detta betänkande, och vad som står i utskottets skrivning är väl obestriddligt. Vpk:s krav på att normalkostnaderna för anskaffande av glasögon skall infogas i sjukförsäkringssystemet har under en följd av år avslagits på förslag av socialförsäkringsutskottet.

För vänsterpartiet kommunisterna har detta krav en principiell innebörd, och det är därför som vi återkommer med motioner i frågan. Vpk anser att en

synskada, oavsett när, hur eller vem den drabbar, är ett handikapp som måste åtgärdas, för att de drabbade skall ha möjlighet att fungera i samhället. Vi kan därför inte godta utskottets motivering för avslag på motionen, även om socialdepartementet vid en översyn av verksamheten med hjälpmedel till handikappade inte har funnit att det utöver barn och ungdom, svårt synskadade eller starropererade personer torde finnas någon grupp som på medicinska grunder eller av andra speciella skäl borde komma i fråga för ett generellt samhällsstöd för anskaffande av glasögon.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att samtliga synskador eller synned-
sättningar som nödvändiggör användande av glasögon är tillräckligt speciella
skäl för vårt motionsyrkande. Den överenskommelse mellan Landstingsför-
bundet och socialdepartementet som trädde i kraft den 1 januari 1976 och
som bl. a. gällde glasögonersättning är otillräcklig. Ersättningsreglerna
varierar nämligen beroende på var i landet man är bosatt – en del landsting
följer rekommendationen, andra gör det med inskränkningar och åter andra
har egna ersättningsregler, men i inget fall utgår en i förhållande till
kostnaden för glasögon godtagbar ersättning. Mot bakgrund av den
nuvarande ekonomiska utvecklingen i landstingen är detta inte en utgift som
prioriteras, och bidraget anpassas inte ens till kostnadsutvecklingen.
Ersättningen för anskaffande av glasögon har utvecklats mot vad som kan
betecknas som ett symboliskt bidrag.

Behovet av glasögon går ofta i arv. Om föräldrarna har behov av glasögon,
drabbas också barnen. Detta blir då en betungande utgift, som kan innebära
att man inte byter glasögon i den takt som behövs, vilket kan ytterligare
försämra en synskada.

Kostnadsskäl borde inte få vara ett hinder eller en orsak till fördröjning när
det gäller anskaffandet av de hjälpmedel som glasögon utgör. Vi menar att
det nu är dags att ersätta det godtyckliga bidragssystemet med ett inordnande
i sjukförsäkringssystemet.

Jag yrkar bifall till motion 202.

Anf. 121 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Som Karin Nordlander redan har påpekat tillhör frågan om
glasögonkostnaden som försäkringsförmån kammarens eviga följeslagare.
Socialförsäkringsutskottets motivering för att avvisa förslaget har också
upprepats många gånger. Nu finns den i kort och glasklar sammanfattning på
s. 10 i utskottets betänkande, och jag finner det inte nödvändigt att
ytterligare utveckla dessa tankegångar, utan jag nöjer mig med, herr talman,
att yrka bifall till utskottets hemställan i alla dess fem moment.

Mom. 1–4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 17 för motion 202 av Lars
Werner m. fl.

Torsdagen den
4 juni 1981

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1980/81:34 om jordbrukets rationalisering.

Jordbrukets rationalisering

Anf. 122 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Under den allmänna motionstiden inlämnade jag en motion om ökat stöd till hårt skuldsatta jordbrukare. Den motionen behandlas och besvaras i jordbruksutskottets betänkande nr 34 om jordbrukets rationalisering. I motionen har jag yrkat att riksdagen hos regeringen skulle hemställa om förslag till nya lånformer för jordbruket av innebörd att nyetablering underlättades och att de hårt skuldsatta jordbrukarnas situation väsentligt förbättrades. Motionen har fått en välvillig behandling i utskottet, och utskottets skrivning, i vilken motionen besvaras, föreslås ges regeringen till känna. Jag skall därför begränsa mitt inlägg till bara några korta kommentarer.

Den politik som riksdagen beslutat sig för att följa gentemot jordbrukarna fastlades i 1977 års jordbrukspolitiska beslut. Sådana principiella jordbrukspolitiska beslut har tagits tidigare, exempelvis år 1967, men sedan måst modifieras med hänsyn till att verkligheten blivit en annan än den man utgick ifrån vid principbeslutet. Så torde det komma att bli också i fortsättningen.

Jordbrukets både fysiska och ekonomiska förutsättningar varierar ju också kraftigt mellan olika landsdelar och mellan olika jordbrukare. Det är därför inte möjligt att uppnå de jordbrukspolitiska målsättningarna för varje enskild jordbrukare. Men strävan måste ändå vara att så många som det bara är möjligt kan omfattas av de deklarerade jordbrukspolitiska målsättningarna. Om så skall kunna ske räcker det inte med att lämna stöd bara genom avräkningspriserna. Bra avräkningspriser gynnar de stora som har mycket att sälja och missgynnar de små som har mindre att leverera.

Skall de jordbrukspolitiska målen upplevas som meningsfulla också av de mindre jordbrukarna och av de ofta unga människor som försökt sig på äventyret att nyetablera med litet eget kapital, ja, då måste en ökad del av jordbruksstödet vara riktat just till dessa grupper som har särskilda svårigheter och som kan drabbas särskilt hårt av räntehöjningarna.

Riksdagen har tidigare uttalat att välutbildade unga människor skall kunna bli jordbrukare också i de fall då de inte har tillgång till eget kapital. Lämpligheten och inte innehavet av förmögenhet skall vara det avgörande för tillträde till jordbrukaryrket. Om denna viljeyttring från riksdagens sida inte bara skall förbli vackert tal, så behövs det genomgripande åtgärder dels för att motverka spekulation och prisstegring i fråga om jordbruksmark, dels för att tillförsäkra nytillträdande med ringa eget kapital krediter på villkor som ligger inom resp. jordbruksföretags avkastningsram.

Utskottet är som sagt allmänt positivt till dessa tankegångar. Men – jag upprepar det återigen – det får inte stanna vid att man ger regeringen till känna vackert tal. Jag förutsätter därför att saker verkligen kommer att

hända på det här området. Med detta låter jag mig t. v. nöja, och jag förbehåller mig rätten att återkomma för den händelse att ingenting sker i frågan.

Anf. 123 RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! I vpk:s Värmlandsmotion 850 begär vi att lantbruksnämnden i Värmland redan nu skall få uppdraget att i samråd med småbrukare i länet utreda förutsättningarna för sådan produktion som kan lämpa sig för småskaligt jordbruk. Vi föreslår också att förutsättningarna för en statligt finansierad försöksverksamhet med fårskötsel i norra Värmland skall utredas, likaså föreslår vi att en utredning görs beträffande möjligheterna att bygga statliga fryshus i Värmlands glesbygder.

Herr talman! Värmlands läns befolkning har minskat i ett längre tidsperspektiv på samma sätt som skett i Norrlandslänen. Flyttlasspolitiken, industrinedläggningarna inom basnäringarna och den av bolagen påskyndade mekaniseringen av skogsbruket kan direkt avläsas både i omflyttningen inom länet och i utflyttningen från länet sedan 1950-talet. I dag befinner vi oss återigen i en situation av nedläggningar och inskränkningar inom skogsindustrin och stålindustrin. Skälen är i varje enskilt fall kortsiktiga s. k. lönsamhetskrav, som formuleras av privata finansintressen. Det är i åtskilliga fall Skandinaviska Enskilda Banken och Svenska Handelsbanken som ser om sina lönsamhetsintressen och som bestämmer hur många jobb som skall försvinna.

Det är i det perspektivet som vi inom vpk i Värmland har ställt en rad krav för att motverka följderna av storbolagens kortsiktiga ekonomiska politik där. Vi menar att man, för att slå vakt om överlevnadsmöjligheterna i de värmländska kommunerna, nu måste mobilisera allt vad som är möjligt.

Även kraftfulla insatser för att stödja modernnäringarna i Värmlands glesbygder får givetvis marginella effekter jämfört med följderna av den nu pågående industrinedläggningen. Men stödet till jordbruk i norra Värmland är extra viktigt och brådskande just därför att det nu blir omöjligt att ens pendla till industriarbeten i andra delar av länet, något som tidigare – under 1970-talet – dock var en utväg för många.

Tyvärr blir man inte särskilt lugnad av perspektiven i de direktiv som utskottet nu hänvisar till och som citeras i betänkandet. Det talas om att företagens lönsamhet i första hand måste ökas och att detta skulle vara speciellt viktigt när det gäller att öka sysselsättningen inom lantbruket i glesbygderna. Det låter sig förstås sägas med tanke på varje enskild jordbruksföretagares möjligheter att bidra till denna ökade sysselsättning. Ansvar kan givetvis inte läggas på den enskilde värmländske småbrukaren, som ofta är en ekonomiskt skuldyngd företagare med ett många gånger illa lönat eget arbete.

Nr 159

Torsdagen den
4 juni 1981

*Jordbrukets ratio-
nalisering*

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

Men här är det ju fråga om vad samhället kan och även måste göra. Och då måste vi ju också ställa oss frågorna: Vad kostar oss arbetslösheten? Vad kostar folkomflyttning? Vad kostar oss en dålig beredskap i fråga om livsmedelsförsörjning?

I direktiven återfinner man också den numera vanliga fatalismen i formuleringar när det gäller ekonomisk politik. I slutet av det citerade stycket av direktiven, på s. 5 i utskottsbetänkandet, sägs det förnumstigt så här: "I en tid när allt mindre resurser kan sättas in i olika verksamheter är det väsentligt att de resurser som finns utnyttjas effektivt."

Vad då för en tid och vilka resurser? Det finns resurser i detta land för att exportera svenskt kapital utomlands. Här finns resurser för att sälja svensk gruvteknologi till de amerikanska och sydafrikanska multijättarna inom gruvindustrin i världen. Här finns resurser för allsköns onyttig produktion. bara den ger profiter, resurser för spekulation i mark, fastigheter och grå lånemarknad. Att staten har krympande resurser – ja, det är ju en följd av att storfinansens ekonomiska politik i landet lämnas i fred. Det bådär *inte* gott att utredarna även i det här fallet gör halt inför samhällets möjligheter att göra något rejält för att bekämpa arbetslöshet och regional obalans. Att stödja småjordbruk, fårskötsel och statliga fryshus i Värmlands glesbygder är inga oöverkomliga samhällliga insatser om man beaktar dels de totala ekonomiska resurserna i vårt land, dels den samhällsekonomiska kostnaden för arbetslöshet och social utslagning, utarmning av glesbygderna och ökande obalans.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 850.

Mom. 1 (regionalt rationaliseringsstöd m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 850 av Raul Blücher i motsvarande del.

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1980/81:39 om ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning m. m. (prop. 1980/81:184).

Anf. 124 RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Vi har gång på gång sedan 1970-talet från vpk:s sida påtalat den snedrekrytering till högre studier, som åter har börjat tillta. Det vidgade tillträde för nya studerandegrupper som först följde av högskolereformerna blev en parentes. Under senare år har alla undersökningar klart visat att snedrekryteringen fortsätter att öka. arbetarklassen stängs ute från universiteten och högskolorna som alltid har skett. Högre studier fortsätter att vara ett privilegium för de bäst ställda grupperna. Om det nu har funnits en

*Ändringar i reg-
lerna för tillträde
till högskoleutbild-
ning*

politisk vilja att bryta denna snedrekrytering, tycks den viljan i dag vara på reträtt, och det är en ganska oordnad reträtt.

I resonemangen om ökad direktövergång från gymnasieskolan spelar hänvisningen till den s. k. tjugoårspuckeln i början på 1980-talet tydligen en avgörande roll. Utskottet har slutat diskutera principer för rekryteringen, t. ex. värdet av varvad utbildning, värdet av arbetslivserfarenhet osv. I stället skall vi nu tydligen fatta en sorts kortsiktiga beslut från rent statistiska utgångspunkter. Detta sätt att behandla utbildningens rekryteringsfrågor har ju sin parallell i den s. k. ungdomsgarantin, där en ökande ungdomsarbetslöshet skall mötas med vad som åtminstone i propagandan kallas för att "främja ungdomars utbildning i gymnasieskolan".

Skall vi fortsätta på den vägen? Skall det bli nya ändringar i tillträdesreglerna när antalet 20-åringar ser ut att minska? Skall arbetslöshetens omfattning också komma att avspeglas i antagningen till högskolan?

Vi är ju redan inne på en utveckling av högskoleutbildningen mot allt starkare underordnande under de växlande och helt oplanerade behov som bestäms av ett privatstyrt och fåtalsstyrt s. k. näringsliv. Samhället frånhänder sig allt inflytande över besluten om vad som behövs och vad som inte behövs. Besluten om vilken teknologi vi skall ha, vad vi skall producera och var denna produktion skall förläggas fattas av allt färre människor, och insynen i deras beslut blir allt mindre. Och det krassa intresset att kunna utnyttja den framtida arbetskraften under så lång tid som möjligt främjas ju givetvis av att utbildningen påbörjas så tidigt som möjligt. Direktövergången gynnar ytterligare de motiv som de s. k. avnämarna redan har fått tillgodosedda genom att i ökande omfattning kunna diktera utbildningens innehåll.

Ofrånkomligt är dock att det ökade utrymmet för s. k. direktövergång minskar möjligheterna för arbetslivserfarenhet och andra meriter än betyg att göra sig gällande. Detta ökar ytterligare snedrekryteringen. Därför, herr talman, står vpk kvar vid yrkande 1 i motion 2164.

När det så gäller frågan om de sökande från folkhögskolan kan man med tillfredsställelse notera att utskottet har besinnat sig inför de fakta som har dragits fram i vår motion och i en lång rad påpekanden från folkhögskolans elever och från andra organisationer. Ett behållande av den hittills gällande ordningen utan hänsyn till dess negativa verkningar för de folkhögskoleutbildades möjligheter att antas till högskoleutbildning hade varit ett olyckligt beslut. Nu skall det alltså bli en förutsättningslös översyn av studieomdömet som urvalsgrund.

Det hade förstås varit ännu bättre om utskottet hade tagit steget fullt ut, inte minst med tanke på de årliga bojkotterna och de farhågor som har framförts om nivågruppering i de olika skolorna, att med en gång avskaffa studieomdömena.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna 977, 1319 och yrkande 1 i motion 2164.

Nr 159

Torsdagen den
4 juni 1981

Ändringar i reg- lerna för tillträde till högskoleutbild- ning

Anf. 125 STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Proposition 184 är en uppföljning av en rad tidigare fattade beslut när det gäller antagning till högskolan. Vi socialdemokrater har gått emot en del av de besluten, men det är inte meningsfullt att nu försöka riva upp dem. De beslut om antagningsregler som riksdagen har tagit måste nu kunna genomföras och prövas i praktiken, och därefter får vi överväga om vi skall angripa dem och försöka ändra dem ytterligare. Ett beslut togs förra året, ett så sent som i går.

Av det skälet har vi socialdemokrater inget yrkande i samband med behandlingen av dagens proposition. På samma sätt tycker jag att vpk kunde ha agerat. Det blir ingen ro i högskoleväsendet om vi ideligen ändrar antagningsreglerna. De regler som vi nu har antagit måste få tillfälle att "sätta sig", så att vi kan få erfarenhet av dem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Mom. 1 (kvotering vid urval till högskoleutbildning)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 16 för motion 2164 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Anf. 126 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag rekommenderar kammarens ledamöter att stanna kvar på sina platser till dess att ärendet är slutbehandlat. I annat fall måste vi ringa in på nytt om det blir flera voteringar, vilket är sannolikt, och det tar extra tid. .

Mom. 5 (studicodöme som urvalsgrund vid antagning till högskoleutbildning)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 16 för motionerna 977 av Lars Werner m. fl. och 2164 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 8 (en utredning av hela antagningssystemet m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 16 för motion 1319 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Föredrags

Näringsutskottets betänkande

1980/81:37 om krav på legitimation vid användande av kontokort

Utskottets hemställan bifölls.

14 § Anf. 127 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att de två gånger bordlagda ärendena på morgondagens föredragningslista uppförs i följande ordning:

jordbruksutskottets betänkande 36
konstitutionsutskottets betänkande 28
kulturutskottets betänkanden 32 och 34
trafikutskottets betänkande 31
jordbruksutskottets betänkanden 35 och 37
näringsutskottets betänkanden 62, 58, 64 och 65

15 § Kammaren åtskildes kl. 23.07.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 159

Torsdagen den
4 juni 1981
